

Rechtskundig Weekblad

Vereeniging zonder winstgevend doel

Verschijnt elken Zondag

Abonnementsprijs : 300 fr. per jaar. LEUVEN
Rechtsbibliotheek
Justitiestraat 41
3000 LEUVEN

Postcheckrekening N° 3185.22

Beheer en Redactie : Mr René VICTOR, Justitiestraat, 21, Antwerpen.

MAATSCHAPPELIJKE ORDE EN CONVENTIONELE STRUCTUUR

*Redevoering uitgesproken door de Heer H. BEKAERT, Procureur-generaal, bij de plechtige
openingszitting van het Hof van Beroep te Gent, op 15 September 1947*

1. — Indeling der misdrijven.

« De driedelige indeling der misdrijven, heeft een » klassieke rechtsgeleerde gezegd (1) komt als » instinctief voor en de menselijke geest, voldaan » over de soort symetrie welke er zich in voordoet, » neemt er genoeg mee. »

Deze uitleg geeft op volkomen juiste wijze het metaphysisch en simplistisch opzicht weer der oplossingen die we gewoon zijn in klassieke strafwetenschap aan te treffen.

In werkelijkheid is het vraagstuk van de rangschikking der misdrijven veel ingewikkelder en biedt het, voor de toekomst van het strafrecht, een wezenlijk belang.

De strekking om de misdrijven in min of meer homogene groepen, ingevolge bepaalde begrippen, in te delen, is oud. Zij heeft zich geuit sedert het verschijnen der eerste symptomen van een rationele staatkundige inrichting en heeft, tot heden toe, stand gehouden, ondanks, of veeleer door de menigvuldigheid en de toenemende ingewikkeldheid der sociale betrekkingen. Al de wetgevingen en de moderne leerstelsels zijn, zonder uitzondering, opgebouwd op een wezenlijk onderscheid tussen twee of meer soorten van misdrijven. (2)

Het vaststellen van dit onderscheid doet zich als een onuitwijkbare werkelijkheid voor.

Iedere strafrechtwetenschap stelt een problema van indeling der misdrijven.

2. — Grondslagen.

De standvastigheid van dit indelingsverschijnsel, spoort gewis aan, om de gronden of de criteria er

van te bepalen. Reeds het eenvoudig beschouwen der opeenvolgende strafwetgevingen laat toe de draagwijdte van iedere indeling te vatten. Van de ene tot de andere misdadigheidsgroep, stelt men een verandering vast der regelen van bevoegdheid, van rechtspleging of bewijslevering; de bestanddelen van het misdrijf beantwoorden aan bijzondere vereisten; eindelijk, zijn straf en wijze van tenuitvoerlegging verschillend.

Welk is de reden van deze verschillen? Hoe rechtvaardigen zij zich? Waarom werden zij door zoveel wetten en generaties van rechtsgeleerden aanvaard?

Om de waarheid te zeggen, waren de opzoekingen, om de grondslagen van het principe der indeling der misdrijven te ontdekken, eerder zeldzaam. Het wil ons voorkomen dat de rechtsleer zich, in zekere mate, bewust was de aanmatiging van sociale werkingen of onvermijdelijke regels te ondergaan. In sommige wetgevingen behield men de traditionele normen. In andere was men er mee begaan het strafrecht aan de vormen van een vóórbestaande rechterlijke inrichting aan te passen.

3. — Penitentiair Congres van 1895.

Deze opvatting was niet van aard het ontstaan van een progressieve strafdoctrine te begunstigen of tot een nieuwe richting in het recht aanleiding te geven. Zij vindt een bijzonder teleurstellende verduidelijking in de werkzaamheden van het 5de penitentiair Congres, in 1895, te Parijs gehouden.

Op voorstel van haar algemene verslaggever, nam de 1e afdeling van het Congres, het volgende besluit aan : (3)

1° De indeling in tweeën is een wetenschappelijke en rationele verdeling.

2° Er bestaat geen reden, om aan de staten die ze aanvaardden, voor te stellen er van af te zien.

3° Maar het kan nuttig zijn, tussen de rangschikking der misdaden en deze der rechtsmachten een wederzijdse betrekking tot stand te brengen; daar waar, om tot die onderlinge betrekking te komen, het nodig is de eerste categorie misdrijven onder te verdelen, onder de benaming van gewichtige en geringe misdrijven, of zelfs van misdaden en wanbedrijven, heeft deze verdeling in drieën een praktisch karakter welke het behoud er van rechtvaardigt.

Het staat heden vast, dat te veel bekommeringen, vreemd aan het louter waarnemen der feiten en van hun oorzaken, de aandacht afgeleid hebben dezer rechtsgeleerden van alle landen, vergaderd om het vraagstuk van de indeling der misdrijven op te lossen.

Een meer positieve ontleding hadde volstaan om hun de juiste draagwijdte te doen vatten der werkzaamheden waartoe zij geroepen waren.

In tegenstrijd met het publiek of het privaat recht, is het strafrecht geen institutionele wetenschap. Het is, om als socioloog te spreken, een maatschappelijk veiligheidsmiddel, en geen armatuur, in abstracto, door het menselijk brein uitgedacht. Het criminele feit, de omstandigheden waarin het zich voordoet en geschiedt, ontsnappen aan de wil van de mens, die om de rechtsregel te bepalen, zo trouw en van zo nabij mogelijk, de gegevens der waarneming moet volgen.

4. — *Bronnen der strafleer*

Het milieu waar het criminele feit waargenomen wordt is het sociaal leven, bewegend en handelend wezen, waar de inbreuk de rol van verstoring agent speelt. Het is in de oorsprong van dit complex, en daar alleen, dat men de verklaring vinden kan, van het aanhoudend verschijnsel der misdrijvenindeling.

De geleerde franse socioloog, Alfred Fouillée, zegt: « Het is met de gevolgen na te gaan der » storende werkingen dwars door de sociale organen, » hun politieke, economische, rechtskundige gevolgen, hun invloed op de verschillende sociale eenheden (individu, private verenigingen, Staat,) » dat men verhopend mag tot een min of meer » natuurlijke en wetenschappelijke misdrijvenindeling te komen. » (4)

De strafleer heeft deze richting gevolgd. Carrare, de beroemde Italiaanse penalist, aanziet de overtredingen als eenvoudige wetschennissen en ontzegt hun elk strafrechtelijk karakter. Zij behoren alléén tot de wetenschap ener goede regering. Hij rangschikt de « *zedelijk te verwijten feiten* » in de straf-functie alhoewel hij toch weigert ze in misdaden of wanbedrijven onder te verdelen. (5)

Sprekend over strafrecht in Nederland, dat een tweeledige indeling aanneemt, oordeelt Van Swinderen dat het onderscheid tussen de inbreuken op een « hypothese » steunt; « er zijn feiten, zegt hij,

welke door het recht, en andere (het merendeel) welke door de wet strafbaar verklaard worden » (6). Merken we ten andere op, uit onlangs verschenen werken, dat de auteurs van het strafwetboek van Nederland zich niet hebben kunnen houden aan de onderscheidscriteria die zij aangenomen hadden. (7)

Men is het er over eens geworden, dat een indeling nodig is (dat is voortaan een postulaat van de strafwetenschap), maar dat elke voorgestelde haar voor- en nadelen heeft. Op het gebied der sociologische werkelijkheden, heerst er een zekere onverschilligheid.

Ik heb gedacht dat de huidige omstandigheden bijzonder geschikt voorkomen voor een doctrinale cristallisatie.

5. — *Het individueel element.*

In hun duizelingwekkende stijging hebben de wetenschappen in verband met de mens, aan de criminoloog nauwkeurige gegevens verstrekt over sociale inrichting en over de draagwijdte der betrekkingen tussen de individuen.

De rol der misdadigheid in dit complex en het kenmerk van het sociaal reactieverschijnsel dat de beteugeling is, zijn ons oneindig beter bekend, dan een eeuw geleden. Onder alle opzicht, is de mens de wezenlijke factor der criminaliteit geworden; 't is hij die het misdrijf begaat; 't is tegen hem dat de maatschappij optreedt om zich te verdedigen; het is dus rondom hem dat zich de levensacties en reacties van het sociaal wezen bewegen.

De problema's der misdrijvenindelingen schrijden in dat spoor onontwijkbaar verder. Het individuele element van het hedendaagse strafrecht heeft er subjectieve begrippen ingebracht welke naar een meer proefondervindelijke ontleding gericht zijn.

Een onderscheid tussen de misdrijven is alleen te rechtvaardigen wanneer er verschil bestaat tussen de doeleinden welke de strafreactie nastreeft ten opzichte van de wetsovertreders, en deze reactie, is op zich zelf, bepaald door de aard van het individu, in verband met zijn sociale omgeving.

Het problema herleidt zich dus tot het opsporen, bij proef en waarneming, of er tussen de individuen die zich aan misdrijf schuldig maken, dusdanig verschil bestaat dat een onderscheid in het strafregime zich opdringt. De andere doelstellingen, hoe rationeel zij ook wezen mogen, zullen gewis de verdiensten der gemakkelijker hebben (8), maar nooit deze van de wetenschappelijke juistheid.

6. — *Wetenschappelijke geest.*

Deze nieuwe richting in het opsporen der misdrijfoorzaken werd door de sociologen uitgelokt.

« De socioloog, — zegt Durkheim — moet zich in de geestestoestand verplaatsen waarin de natuurkundigen, scheikundigen, physiologen zich bevinden wanneer zij zich op onontgonnen velden van hun wetenschappelijk domein begeven. » (9)

De mens is geneigd de collectieve krachten te ontkennen die hij door de natuur gedwongen is te ondergaan; hij verzaakt niet aan de macht welke hij

zich aanmatigde, om het sociaal leven tot in zijn kleinste bijzonderheden en volgens de inzichten van zijn rede te leiden !

De rechtskundige ontsnapt niet aan dit zinsbedrog; wanneer hij denkt het recht te hebben geschapen of de wet te hebben voortgebracht, gehoorzaamt hij slechts aan het gebod van een collectief gevoel dat wij het « sociaal bewustzijn » noemen en dat de ondoorgrondelijkheid der bronnen verdraagt, zoals de ingewikkeldheid en de duizeligmakende gang van het sociaal leven.

De postulaten van zuivere rede der Klassieken, zijn aldus weggevaagd en vernield.

Een nieuwe criminele wetgeving is ontstaan uit de werken van Herbert Spencer (10), van Auguste Comte (11), van Emiel Durkheim (12), van Alfred Fouillée (13), van Garofalo (14), van Etienne Rabaud (15) en eindelijk dichter bij ons uit de werken van Waxweiler, Eugene Dupréel en van de heer Procureur-generaal bij het Hof van Verbreking Léon Cornil.

7. — Aanduidingen van onderscheid.

In de mercuriale die hij vorig jaar bij de plechtige openingszitting van het Hof van verbreking uitsprak, wijdt de heer Léon Cornil een lange studie aan het indelen der misdrijven. Met deze klare eenvoud die hem eigen is en die terzelfdertijd zijn discipelen aantrekt en aanhangers voor zijn gedachte vindt, schetst deze hoge magistraat de wetenschappelijk en gerechtelijk afgelegde weg wat betreft de problemen door de indeling der misdrijven gesteld; hij wijst met juistheid op de kenmerken ener nieuwe richting :

1. penitentiaire eenvorming der vrijheidstraffen, welke benaming het wetboek hun ook geve.

2. normale uitbreiding der macht van de politierechter (Besl. Wet dd. 10 Januari 1935, 8 Maart 1936, enz.).

3. systematische disqualificering door de rechter, der wanbedrijven die bij de daders geen strekkingen aanwijzen tot hetgene de heer Cornil aanduidt als « de opstand tegen de grondslagen zelf der sociale orde ».

4. De afkondiging van de dagelijks in aantal toenemende organische reglementen der sociale betrekkingen, welke strafbepalingen bevatten ten einde « de veiligheid van het dagelijks leven te verzekeren », maar waarvan de toepassing geen enkele sociale heraanpassingstechniek vergt.

8. — Quantitatief en kwalitatief criterium.

Mijn voortreffelijke professor heeft aldus, veel beter dan ik het zou kunnen, de betrekkelijkheid doen uitschijnen van het quantitatief doseren der misdrijven.

Deze betrekkelijkheid, uit zich met dezelfde duidelijkheid in het domein van het zuiver recht, waar de principes der verdeling in streng afgebakende hoeveelheidstrappen, hebben moeten zwichten voor overwegingen, welke meer gebiedend schenen.

Ziehier enkele voorbeelden uit ons strafrecht geput :

1. De poging tot overtreding is niet strafbaar (art. 51 S.W.B.), wanneer een poging tot wanbedrijf naar de politierechtbank verwezen wordt, eist de strenge inachtneming der principes de vrijspraak ! De leer is nochtans niet van dat oordeel (16); zij meent dat de naar de politierechtbank verwezen poging tot wanbedrijf van nature een wanbedrijf blijft. Dezelfde oplossing werd aangenomen ten overstaan der gecorrectionaliseerde pogingen tot misdaad die « in specie » in het strafwetboek niet voorzien zijn (17).

2. De bijkomende deelneming aan een overtreding is niet strafbaar. De rechtspraak beteugelt nochtans de medeplichtigheid aan het gecontraventionaliseerde wanbedrijf en de rechtsleer volgt (18).

3. Ingevolge de art. 20 en 30 der jachtwet (28 Februari 1882), mag de politierechter, (men weet niet goed waarom !)... een geldboete van 100 fr. uitspreken, welke dus driemaal het gewone maximumbedrag zijner bevoegdheid overtreft — en de wet op de militaire opeisingen (12 Mei 1927, art. 26, 27 en 30) laat hem toe negentien maal dat bedrag te overschrijden !

De klassieke misdrijvendelingen, eenvoudig, rechtvaardig, nuttig en harmonisch, gesteund, aldus Beccaria, op de drie modaliteiten der inbreuk (19), was enkel een bespiegeling van de geest, die elke nieuwe proefondervindelijke ontleding afbreekt; het was hoogstens een methode om de misdrijven te catalogiseren. Haar verdiensten zijn gelegen in haar onvolmaaktheid die bij generaties penalistes de intuïtie heeft doen ontstaan van de maatschappelijke werkelijkheid en van dezer vereisten.

Dank zij hen kunnen wij heden volop het sociologisch vraagstuk doorgronden.

9. — Karaktertrekken van de Symbiose.

Indien, de suggesties van Durkheim (20) volgend, wij er in toestemmen het maatschappelijk milieu te doorgronden, met de wetenschappelijke geest van een physioloog of van een scheikundige, dan blijkt het dat de menselijke wezens zich aan een bestendige beweging van agregatie en desagregatie overleveren.

De sociologen zeggen dat het leven van de mens in samenleving — en in dit tijdperk bestaat er praktisch geen ander meer — een symbiose is, omdat het een toestand van bestendige beweging openbaart, welke, ten andere, door de optimistische geesten als een kenteken van vooruitgang schijnt te worden aangezien.

Deze staat van beweging welke door de geleerden slechts in de XIXe eeuw werd opgemerkt, liet trapsgewijze toe, enkele wetten der fluctuaties van het mensdom te doen uitschijnen : affiniteit, mededinging, massa-instincten, familiën, verenigingen, volksmenigten, enz...

Het is me voldoende hier op dit zonneklare maatschappelijk polymorphisme te wijzen, dat gedurende vele jaren door de penalistes ontkend werd. Men kan bij de door mij aangehaalde auteurs gemakke-

lijk de uitleg van zijn complexiteit vinden, van zijn evolutie en van zijn gedaanteverwisselingen. (21)

In een nogal recent werk, noteert Etienne Ra-
baud, professor aan de Faculteit van Wetenschap-
pen der Universiteit te Parijs, dat elk individu in
gezelschap levend, noodzakelijker wijze een werking
uitoefent op het naburige individu en aldus een der
factoren wordt, van het milieu waarin deze buur
zich beweegt. (22)

De verscheidenheid der materiële wisselwerkingen
aldus uitgeoefend, is gewis aanzienlijk, maar deze
der wederkerige ideologische en morele invloeden
strekt zich uit in het *oneindige*. Ze zijn soms zo
licht, dat de scherpste psychologische zin, ze met
moeite waarneemt.

Niemand leeft dus volkomen afgezonderd van
zijns gelijke, zodat het feit van een eenzaam mens,
noodzakelijkerwijze collectief zal zijn, omdat iede-
een zich steeds schikt in verband met al de ande-
ren. (23)

10. — *Het strafrechtelijk feit.*

In een aldus opgevat heelal, — (en ik houd er
aan te herhalen dat dit begrip een zuiver product
is der wetenschappelijke waarneming) — doet het
strafrechtelijk feit zich onder een dubbel uitzicht
voor: in den beginne ontstaat een storende hande-
ling gevolgd door een verdedigende reactie van het
maatschappelijk midden. De storende werking is
het feit van alleenstaande individuen of van kleine
groepen, alhoewel het oprichten van een internatio-
nale rechtsmacht tot beteugeling der oorlogsmis-
daden, het begrip der storende groepen, op bizon-
dere wijze, uitgebreid heeft).

De verdedigingsreactie is altijd collectief; zij gaat
uit van groepen waarmede het verstoring element
zich vermengd heeft en waarvan de sociale struc-
tuur aan het begrip «sterke groep» verwant is.
Deze wet van actie en reactie, het strafrechtelijk
feit bepalend, is een onweerstaanbare biologische
constante van het maatschappelijk leven; zonder
strafrechtelijke regels is geen maatschappelijk leven
denkbaar, (ook niet zonder een min of meer inge-
wikkeld verdedigingsapparaat, onderworpen aan de
drang en de neiging van de mens om zijn lot voort-
durend te verbeteren) (24) aldus is de strafrechte-
lijke reactie een wezenlijke factor van de menselijke
voorspoed.

11. — *Oorspronkelijke tweevoudigheid van het strafrechtelijk feit.*

De wijsgeren en sociologen die er zich op toe-
gelegd hebben om de bronnen op te sporen van deze
maatschappelijke en voorspoedscheppende levens-
regels door sancties van een sterke groep geken-
merkt, zijn het er over eens om hun een goed
afgetekende oorspronkelijke tweevoudigheid toe te
kennen.

«In alle maatschappelijke verschijnselen, zegt
» Auguste Comte (25) stelt men *vooraf* de invloed
» vast der physiologische wetten van het individu
» en *bovendien* iets bijzonders dat er de uitwerking

» van wijzigt en dat afhangt van de actie der indi-
» viduen, de enen op de anderen. »

Zelfs Ortolan, deze ontegenzeggelijk klassieke
penalist, onderscheidt aan de grond der voorschrif-
ten en ontzeggingen van het maatschappelijk leven,
deze welke eigen zijn aan, of het uitwerksel zijn van
een « *vroeger voorhanden zijnde recht* », en andere,
waarvan de schending slechts strafbaar is « *met het
oog op een goed beheer van het land* » (laat ons
zeggen van een bepaalde maatschappelijke groep !)
en de « noodzakelijkheid om in de verschillende ge-
meenschappelijke belangen der bevolking te voor-
zien » (26).

Herbert Spencer, wiens gedachte scherper en
meer genuanceerd is, vindt namelijk in den beginne
der regelen van het menselijk leven... « een spontane
samenwerking die zonder voorbedenken oprijst...
maar waaraan zich een ingestelde samenwerking
komt toevoegen, welke duidelijk erkende doeleinden
van openbaar belang veronderstelt... » ! (27)

Dit onderscheid door Spencer op zo eenvoudige
wijze naar voren gebracht, heeft een zulkdanige
wetenschappelijke waarde, dat, reeds van af de
oudheid, de denkers er het innerlijk bewustzijn van
hadden. Zeer onlangs nog, in de inleiding welke hij
tot boekdeel II der *Novelles* (*Droit pénal*) opstelde
gaf de heer Procureur-generaal Léon Cornil er de
geest van weer, met een onderscheid te maken tus-
sen « de schending der grondregelen die aan de
basis van het maatschappelijk leven liggen » en
« de schending der vormregelen opgelegd door de
noodwendigheden van het gemeenschappelijk be-
staan... » ! (28)

Het gezag verbonden aan het woord van boven-
gemelde auteurs, zal mij de taak, welke ik mij
gesteld heb, ten eerste vergemakkelijken, om de
aankankelijke aard, der twee soorten van regels van
het maatschappelijk leven, duidelijk te maken. Een
groep regels vormt, als het ware, de natuurlijke
armatuur der maatschappij, evolueert met een echt
biologische stiptheid en doet de gedachte van een
zaken-orde ontstaan, boven de menselijke wil ver-
heven en ongenaakbaar voor zijn invloed.

Ik zal dit de *maatschappelijke orde* noemen.

De andere levensregelen behoren tot de « bewust
ingestelde samenwerking » tussen de mensen, en
vormen het overblijvend domein, waar de vrijheid
der individuen en groepen zich door rechtskundige
technieken in een structuur uit, welke zeer duidelijk
met deze der zuivere overeenkomst, verwant is.

Ik zal dit de *conventionele structuur* noemen.

1. — SOCIALE ORDE.

12. — *Sociaal bewustzijn.*

Het is Emiel Durkheim die, tot op dit ogenblik,
op de nauwkeurigste wijze het voorkomen, eigen
aan de sociale orde, heeft doen uitschijnen; hij is
nochtans de eerste niet die er de draagwijdte van
aangevoeld had. Plato en Aristoteles onderscheidden
reeds de collectieve houdingen en de overeenstem-
mende reactie der individuen die een georganiseerde

maatschappij vormen! In de XVIIe eeuw doet Spinoza de gedachte uitkomen dat er onder het maatschappelijke polymorphisme, een eenvormig organisch kader bestaat, dat zich aan éénieder opdringt. Durkheim heeft het duidelijk bewezen: de sociale orde is ontstaan uit het gezag waarmede zekere collectieve voorstellingen bekleed zijn,...

«...uit wijzen van handelen of denken die een werkelijkheid zijn buiten de individuen, die er zich op elk ogenblik, naar voegen. Het zijn aangelegenheden welke hun eigen bestaan hebben. Het individu vindt ze gans gevormd en hij kan ze niet ongedaan maken of trachten dat ze zich anders voordoen... het is hem destemin onmogelijk ze te wijzigen dat ze in verschillende graden, deel hebben in het stoffelijk en zedelijk oppergezag der maatschappij over haar leden...»

«...Deze types van gedraging en van gedachte bestaan buiten het individu om...» (29)

Aldus zijn, uit die voorafbestaande gewoonten, door de evolutie in vaste regelen van sociaal leven gewijzigd, deze gebiedende vormen ontstaan, eerst kenmerkend moreel, daarna gewoontevolgend en gerechtelijk, welke de samenhangende en geëerbiedigde orde van een bepaalde maatschappij vormen.

De eerbied van deze orde is verzekerd door een onbewust-collectieve zin van afkeur ten opzichte der verstoorders. In de ontwikkelde maatschappijen ontstaan er waakzame verdedigingsorganismen onder de vorm van een geducht bewapend gerechtelijk apparaat.

De richting der maatschappelijke evolutie is aldus scherp afgetekend, wanneer zij zich in het oneindige herhalen, verstarren zich de *manieren van doen* der individuen in *manieren van zijn*, en verwekken een fundamentele regel, grondlegend voor de sociale orde! Dusdanig is de oorsprong der begrippen van eigendom, goede zeden, eerbaarheid, openbare veiligheid, openbare trouw, enz.

August Forel haalt de tegenspoed aan, van zekere in Vuurland ontscheept missionarissen, die er vruchteloos poogden de christene eerbaarheid bij de Vuurlandse vrouwen in te prenten. Sedert onheuglijke tijden plaatsten deze vrouwen de eerbaarheid, bij voorkeur, tussen hun schouderbladen. Zouden wij ons een sociale orde kunnen voorstellen waar diefstal de regel zou zijn en waar de eerbied voor de eigendom, zelfs als betrekkelijk recht, gekastijd wordt?

13. — Dwang.

Het in 't oneindige opnieuw herhalen van collectieve vrij aangenomen gedragslijnen, verwekt aldus een onbewust element van *dwang*. De tucht is het voortbrengsel van gewoonten, van een opvoeding, en van een aanpassing, die hun oorsprong vinden in het herhalen van *vrije daden*. Het is het overbrengen van zekere anatomische en morphologische omvormingen, op het moreel plan.

«De onbewuste berusting in deze dwang ontnemt hem niet zijn gebiedend kenmerk, zegt Durk-

heim (30)... en bovendien zijn de sociale daden vastgelegd door wijzen van doen of denken, aan deze bijzonderheid erkenbaar dat zij er vatbaar voor zijn, om op de individuele gewetens een *dwanginvloed* uit te oefenen!» (31)

Gedurende een eeuw was de strafwetenschap er onkundig van dat het individu, bij zijn geboorte, in een maatschappelijke groep opgenomen wordt, waaraan hij zich assimileert ingevolge een onafwendbare dwang, en dat hij aldus een deeltje wordt van een collectief voorafbestaand leven dat na zijn eigen leven blijft bestaan. Men moet deze louter physiologische en biologische dwang niet verwisselen, met deze die zich duidelijker kan voordoen in de organieke wetten van een natie of van een bepaalde maatschappij; de biologische dwang bestaat onafhankelijk van elke staatsstructuur en zoals de franse bioloog Rabaud zegt: «Het individu wordt geboren binnen een sociaal kader, geheel gevormd — het kader bestaat uit een organisatie waaraan niemand zich onttrekken kan» (32)

De collectieve dwang is onbegrensd; de mens is zo innig aan de sociale orde en zijn levensregelen gebonden, als aan de bewegingen der planeet!

14. — Storingen van een bepaalde sociale orde.

Biologische dwang betekent noch stilstand, noch onbeweeglijkheid. De regels van het maatschappelijk leven zijn in de ruimte eindeloos veranderlijk en het bestendig hergroeperen der sociale agregaten, legt hen in de tijd, een duidelijk vast te stellen evolutie op. (33)

In deze voortdurende beweging der maatschappelijke cellen, komen onze wetten voor, als een korte en onvergankelijke cristallisatie der regels van een bepaald ogenblik; hun waarde en draagwijdte hebben betrekking op een maatschappelijke orde, gevat in doorsneë volgens tijd en ruimte, in een geheel van sociale orden. Aldus brengt de bekrachtiging der regels van het maatschappelijk leven door de wet, alleen aan het licht, dat het individu er bewust van geworden is, maar niet dat hij ze geschapen heeft. Van Swinderen (34) vertolkt betrekkelijk nauwkeurig, deze onbewuste werking der gedachte, wanneer hij er de nadruk op legt dat sociale storing wettelijk aangeklaagd «...een feit is dat reeds een onrechtvaardigheid uitmaakte, dat reeds onwettig was, vooraleer de wetgever gesproken had en waarvan wij de onwettigheid aanvoelden zelfs indien de wetgever het stilzwijgen moest bewaard hebben.»

15. — Sociaal pathologisch feit.

Al de vormen van sociale orde, zelfs de meest verspreide en de in de schijn meest normale, bieden pathologische bestanddelen, oorzaak van gedeeltelijke of totale vernieling.

Het zijn die feiten, welke uiteraard het maatschappelijk geweten aanstoten en die Van Swinderen dekt met het euphemisme «onwettig». Zij vinden gewoonlijk hun oorsprong in een terugkeer tot de asociale toestanden der oertijden van het mense-

lijk leven, of in de individuele en collectieve omkeringen, die uit de samenleving spruiten.

« Indien er een feit is, zegt Durkheim (35), waarvan de pathologische aard onbetwistbaar is, dan is het de misdaad... »

» Zij wordt niet alleen in de meeste maatschappijen van de ene of andere soort vastgesteld, maar in al de maatschappijen van al de types. Er is er geen enkele, waar er geen misdadigheid bestaat. »

En de heer Procureur-generaal Cornil (36) doet zeer oordeelkundig opmerken dat het sociaal bewustzijn, welke het pathologisch karakter der verstoringen weergeeft, de noodwendigheid van de regel bewijst en de tussenkomst van de strafwet vereist.

De onvermijdelijke sociale regel met zijn biologische ontwikkeling is een der regelende factoren der strafwetten waarvan hij de inwerkingstelling of afschaffing veroorzaakt. De verdedigingsreactie der maatschappij vult de regel aan. Zoals hij, strekt deze reactie tot het evenwichtsherstel, na een storende schommeling. Dit evenwicht kan slechts bekomen en de collectieve verdediging bereikt, door de individuele goedmaking.

Heel de strafreactie zal zich dienen te bewegen rond het individu, in zijn sociaal milieu genomen; de wijzen van handelen zullen zich bij het nagestreefde doeleinde moeten aanpassen en de gebiedende natuurwet zal de menselijke lotsbestemming regelen. (37)

II. — CONVENTIONELE STRUCTUUR

16. — *Doctrines.*

Het gevoelen van een onontwijkbare orde in de samenleving is een hedendaagse aanwinst der proefondervindelijke wetenschappen; maar deze ontdekking stelt aan de strafwetenschap sociologische en rechtskundige problema's die noodzakelijk het geheel van de beteugeling zullen aandoen. Het doorgronden dezer vraagstukken behelst technische overwegingen en uitwijkingen, die vreemd zijn aan deze ontleding onder een louter theoretisch oogpunt opgevat. Ik zal ze hier niet behandelen.

Het is dus de overtreding van de biologische wetten der maatschappij, die, in beginsel, het misdadige verschijnsel bepaalt. Zoals ik het U liet doorschemeren, hebben de sociologen reeds de aanvankelijke dualiteit der strafrechtelijke aantijgingen in het licht gesteld. Zij stellen vast dat er overschrijdingen zijn welke de natuurlijke maatschappelijke orde niet schenden; enkele onder hen, weinig in de proefondervindelijke methode onderlegd, waren getroffen door het conventionele karakter van bepaalde maatschappelijke levenregels en begingen de vergissing van tot systematische doctrine te verheffen, wat enkel een gedeeltelijk en te cartesiaans beschouwen van de geest was.

Daar de mens, van natuur uit geneigd is zich te overtuigen van de daadwerkelijkheid zijner handeling, was het uit de aard der zaak dat de doctrines

van het « sociaal contract » de eersten waren een uitlegging over de sociale wereld te ontdekken en aan het individu een scheppende rol toe te kennen, welke de natuur — wij weten het, ten huidige dage — hem in tegendeel zeer karig heeft toebedeeld !

Hobbes, Locke en Rousseau waren door de schijn verbijsterd : de maatschappelijke wereld is geen volstreekte menselijke structuur, noch een geheel van zulkdanige structuren. Maar de gedachte van die wijsgeren bevat nochtans een deel van positieve werkelijkheid. Ik zal pogen de draagwijdte er van, wat betreft het crimineelverschijnsel te doen uitkomen.

17. — *Oorsprong der conventionele structuur.*

In een geleerd waarnemingswerk (38), stelt Etienne Rabaud in het daglicht alles wat de dierlijke — van de menselijke maatschappijen scheidt. De overeenkomsten welke men soms gaarne tussen hen wil zoeken, zijn zeer betrekkelijk en vooral verschuldigd aan een zeer natuurlijke anthropocentrische gesteldheid ! Rabaud stelde namelijk bij de menselijke wezens een gesteldheid vast, volkomen los van elke biologische dwang, welke voortspruit uit dit geheel van wilsgebaren waardoor de mensen tot overeenstemming komen, om, volgens de uitdrukking van Auguste Comte, (39) de physiologische wetten van het individu te wijzigen.

Deze wil schept maatschappelijke regelen. Hij kan zelfs in een veranderlijke maat de natuurlijke drangen van de groep of van het individu aanstoten. Ook brengt hij noodzakelijker wijze — en Rousseau had het opgemerkt — een aanvangsbestanddeel van vrijheid en vertrouwen meê, en daarna in de geëvolueerde samenlevingen een element van afvaardiging. (Parlementair stelsel).

Dit instemmingswerk, door generaties verwekt en door andere overgeleverd, drukt de ideale richting uit der levende maatschappij. (40) Het is door haar dat de mens levenswijzen verzint die het best instemmen met zijn verzuchtingen, met zijn mogelijkheden, met zijn zedelijke en lichamelijke natuur, met zijn gevoelen van wat rechtvaardig, schoon en groot is.

De regel van overeenkomst wordt ook in onze wetten opgenomen, maar niet om er een onvermijdelijke orde der natuur te vertolken; hij is de uitdrukking van de psychologische aanleg van de mens, van zijn coordinatie- en organisatievermogen.

18. — *Menselijk organisme.*

De klassieken waren reeds door dit menselijk organicisme getroffen. Het verlicht despotisme van Jozef II deed, in 1787, het zeer vooruitstrevend strafwetboek ontstaan dat de overtredingen op de politieke en bestuurlijke structuur, buiten het gemeen strafregime liet, — « deze inbreuken, zou de heer Procureur-generaal Léon Cornil gezegd hebben, die grotelijks van belang zijn voor de veiligheid en het dagelijks leven » (41)

Fouillée vat het menselijk organicisme op als een

geheel der regels door de overheid opgelegd, om haar toe te laten de verrichting te verzekeren der structuurraderwerken (zelfs de politieke) van de staat evenals haar controle- en toezichtzending (42).

Zekere klassieken, zoals Ortolan (43) hebben deze sociale werkelijkheid aangevoeld, en alhoewel zij onmachtig waren, aan deze laatste rechtskundige gevolgen toe te kennen, is hun zienswijze wonderlijk met deze der sociologen verwant.

« De strafsancie verbonden aan het schenden van deze soorten van voorschriften en verbodingen, zegt Ortolan, is het min ingevolge van een voorafbestaand recht, waarvan het overtreden op zichzelf strafbaar zou zijn, dan wel met het oog op een goed beheer van het land en van de noodzakelijkheid op nuttige wijze in de verschillende algemene belangen der bevolking te voorzien. »

Zo is ongeveer het domein van de regel der zui-vere conventie : de structuur en de werking van de staatsorganisatie scheppen, de controle en het toezicht er van inrichten, de uitwerking van de technische vooruitgang te verzekeren, de collectieve waarden begunstigen of beschermen, de ongemakken verwijderen, enz... Elk tijdvak, elke sociale groep vat deze organische beginselen op, volgens de wijze die hun eigen is, maar deze verscheidenheid ontnemt niets aan hun oorspronkelijk conventioneel kenmerk.

19. — Aard der conventie.

Ten einde op meer nauwkeurige wijze de draagwijdte te vatten der overtredingen van de conventionele structuur en de werkelijke zin van hun be- teugeling nader te bepalen, komt het er op aan de aard der aanvankelijke conventie te doen uit- schijnen.

Het maatschappelijk polymorphisme, wij hebben het gezien, sluit de instemming niet uit van een aanzienlijk aantal individuen met een gezamenlijk doel tot handelen; bij het onderzoek der sociale feiten, stelt men vast dat het wederzijds instemmend element dikwerf een neiging vertoont om zich tot collectieve medewerking der individuen, om te vorm- en. De mens integreert zich de vrij bewilligde regel zodanig, dat na enkele geslachten deze regel in schijn voorzien is van al de kenmerken van de biologische dwang der sociale orde.

Maar, dat is slechts zinsbedrog, daar de mens in zijn onbewuste proefnemingen, de feiten steeds ontleedt in het kader van een begrensde tijdspanne. Voor de beginselen van sociale aard, biedt deze neiging weinig gevaar, omdat deze beginselen nagenoeg onveranderlijk zijn en een evolutie volgen waarvan de gang door de menselijke geest regel- matig kan gecristalliseerd worden. De conventionele regels, integendeel, ondergaan achtereenvolgende en talrijke wijzigingen, veranderingen, terugvallin- gen, die om de beurt, gerechtvaardigd worden door het nut, de openbare orde, de bestuurlijke noodwen- digheden en de vereisten van een met de dag was- sende complexiteit der staatsorganisatie.

Terwijl de biologische dwang welke de sociale

orde beheerst, vreemd blijft aan de wisselvalligheden van het organisme en zijn dynamische aandrang van de natuur ontvangt, vindt de conventionele structuur, door de menselijke wil geschapen en aan dezès doeleinden aangepast, haar macht in de Staat. Zij ontstaat enkel door de wil der sociale wezens, die — maatschappelijke fractiën of agglomeraten — een beschaafde moderne groep samenstellen. Alfred Fouillée omschrijft ze als een machtactie « eenvoud- igit in gemeenschap gebracht, veralgemeend, door de wet geregeld, daardoor aan de hartstocht onttrok- ken, om aan de rede onderworpen te zijn, in één woord, van de ruwheid verwijderd om nader bij de vrijheid gebracht te worden. » (44)

20. — Betrekkelijkheid van de regel.

Het conventioneel domein ondergaat de wet eigen aan al de structuren; het gehoorzaamt aan de regels der stijlen en openbaart aldus zijn betrekkelijkheid.

Elke tijd kermerkt zich door zijn bijzondere geest en zijn strekkingen. De uitingen van het verstand ontsnappen niet aan de beroeringen welke een uit- vinding b.v., een ontdekking of een aanpassing kan teweegbrengen ! In de romaanse kunst verslindt het volle het ledige. Het aanbrengen van een krui- sing van ribben in het romaanse boogwerk, schept de gothische stijl waar het ledige het volle verslindt !

De conventionele rechtsregel biedt geen vastere stabiliteit aan. De heer Procureur-generaal bij het Hof van Verbreking Cornil, wees er op, niet zonder humor, in de openingsrede welke hij in September 1946 uitsprak, dat in zijn jeugd, de rijtuigen ge- durende de zomer langs de schaduwkant reden en 's winters langs de kant der Zon ! (45) Gelukkige tijd waarin, bij algemene goedkeuring, de regel uit het nut ontstaan, in onze wetten niet diende opgenomen te worden.

Maar die regel is sindsdien opgerezen in het geronk der motoren en in de onstuimige bewegin- gen der stoompaardenkracht ! Zeer betrekkelijke regel overigens, wisselend van spoor tot weg, en in de hemel, op de aarde en er onder ! Een opsomming van voorbeelden zou gemakkelijk zijn doch ver- velend... Sedert eeuwen schommelen de conventio- nele staatsstructuren tussen de vrijheid en de dwang op economisch en sociaal gebied. Wat gisteren een streng gestaafde wettige waarheid was, is morgen afgeschaft... en ons tijdperk geeft er talrijke voor- beelden van... !

21. — Betrekkelijkheid der politieke instellingen.

Ik acht het nochtans gepast enkele ogenblikken stil te staan om de algemene staatsstructuur der volken te beschouwen. Het komt mij voor dat in dit domein het conventioneel en betrekkelijk karakter van de regel, onvoldoende in 't licht gesteld werd. Zijn deze instellingen het product van een collectief geloof in de goddelijke oorsprong van een staats- hoofd of zijn zij het gevolg van een gedwongen of vrije instemming der individuen dan kunnen zij toch niets anders wezen dan een *middel* om de regering van mensen, in maatschappelijke gemeenschap

levend, te verwezenlijken. De betrekkelijke waarde van dit middel is heel eenvoudig in 't licht gesteld door de doctrine van de tyrannenmoord die in de dictatorstelsels er de uitdrukking van is, zoals de doctrine van het politiek-misdrijf het is in de democratische. « Het is, zegt Fouillée, door het algemeen stemrecht door *het debat en de vrije aanneming der grondwetten*, door de meer en meer uit overeenkomst ontstane vorm welke de politieke mandaten aannemen, de openbare functies, enz..., door de neiging tot het vestigen van een soort van *universele conventie* tussen zelfbewuste wilsuitingen, » (46) dat de democratische structuren hun zuiver conventionele oorsprong verraden ». Buiten twijfel, heeft de conventie in autoritaire staatsvormen, een leeuwenkenmerk, maar deze karakteristiek kan uitgelegd worden door de gevoelloosheid of de onwetendheid der volkeren.

De betrekkelijkheid der misdadigheid welke men aan het politiek misdrijf hecht, bestaat in het oorspronkelijk contractueel karakter van de regel. De waarde der politieke instellingen is nooit absoluut en degene die poogt, zelfs op onregelmatige wijze, ze te veranderen, kan, volgens de uitdrukking van Maxwell, een «anterograad» zijn.

Maar de classieke leer heeft een verwarring geschapen en onderhouden. De betrekkelijkheid der politieke criminele daad, moet zich beperken tot de aanranding van dit deel van de staatstructuur dat conventioneel is. (47) Het overtreden der regels welke het evenwicht der menselijke waarden in de maatschappij beheersen, aldus, de daden waarbij de macht van de vijand ontleend wordt tegen andere leden der gemeenschap (t.t.z. grosso modo, de misdaden en wanbedrijven tegen de uitwendige veiligheid van de Staat) zijn inbreuken tegen de maatschappelijke orde, waarvan zij de natuurlijke evolutie in beroering brengen. (48)

De gerechtelijke ondervinding van het uit de oorlog ontstane incivisme, heeft mij vorig jaar toegelaten het werkelijke kenmerk van deze misdadigheid aan te tonen. Een gerechtelijke beslissing heeft reeds de grondgedachte van dit beginsel bevestigd. (49) Ik koester de hoop dat een wetenschappelijk uitgewerkt leerstelsel ze zal verwezenlijken.

22. — *Qualitatieve criteria.*

De betrekkelijkheid van de conventionele regel en deze van zijn overtredingen, legt qualitatieve criteria op, bij het indelen der inbreuken. Indien de overschreden regel absoluut is en biologisch eigen aan de maatschappij, dan is de inbreuk een schennis van de sociale orde. Indien de overtreden regel betrekkelijk en conventioneel is dan is de inbreuk een overtreding aan de politieke- (in de etymologische betekenis van het woord) en bestuurlijke tucht van het staatsleven. Het beroep op quantitative criteria is een denkbeeldige voorstelling en een gevaarlijke toegeving aan schijn-gemakkelijkheden. Wanneer de klassieke wetgever met een criminele straf bedreigd heeft liever dan met een delictuele, dan heeft hij een hoedanigheidsoordeel geveld alvorens het beklagde feit in te lassen, in het

raam der vooraf en willekeurig samengestelde categoriën. Zijn hoedanigheidsoordeel sloeg op de omvang van de maatschappelijke terugslag der schennis van de regel, en dienvolgens, op de aard van de zegel zelf. Wanneer de wetgever een indeling bij opeenvolgende trappen vooraf vaststelt, spreekt hij zich stilzwijgend uit over de aard en de hoedanigheid der inbreuk en is daardoor gebonden alsof hij aan qualitatieve criteria had gehoorzaamd. Maar, aangezien hij zich van de natuurlijke waarneming der feiten verwijderd verbreedt hij de scheiding welke de onvolmaaktheid onzer vermogens tussen de werkelijkheid en het recht laat bestaan.

23. — *Het opzettelijk element.*

Bij het doorgronden der drijfveren van het classiek proces van inbreukindeling, vat men het best de werkelijkheid, waaraan het onbewust gehoorzaamde.

In strafleer en in strafwetten kan men bij het nagaan van de opzettelijke elementen van zekere misdrijven of van een groep misdrijven de gronden des onderscheids waarnemen. De inbreuken op wat ik de maatschappelijke orde noem, zijn bij de klassieken altijd gekenmerkt door een *opzettelijk element*, gezien in verband met een handeling en het midden waarin zij zich voordoen. Maar juist daarin liggen de aanzelingen en de zwakten van de quantitative dosering. In het Franse strafwetboek van 1810, dat in ons land toepasselijk was tot in 1867, vindt men feiten die kunnen bedreven zijn met of zonder schuldig inzicht;

— *misdrijven betreffende de akten van de burgerlijke stand*, ingevolge nalatigheid begaan (art. 192, 193, 194) of met verstandhouding (art. 195-340) zie Burgerlijk Wetboek van 1804, art. 156, 192-200).

— *zegelverbrekingen*, bij nalatigheid bedreven (art. 249, 250), of met inzicht (art. 251-252).

— *vernietiging van bescheiden*, bij nalatigheid (254) of met inzicht (art. 255).

— *gewelddaden en doodslag*, vrijwillig of onvrijwillig (art. 295 tot 320).

— *ontvluchting van gevangenen*, bij nalatigheid bedreven (art. 237, 238 en 239) met verstandhouding (art. 240), enz...

De bezorgdheid van de wetgever openbaart zich door het verschil tussen de straffen welke de inbreuken beteugelen, in overeenstemming gebracht met de termen, het opzettelijk element aanduidend. Welnu, zoals Ortolan het oordeelkundig doet opmerken (50): « De woorden nalatigheid, onvoorzichtigheid, vergetelheid, onoplettendheid, onervarenheid, nietnaleven der reglementen... het zijn verschillende schakeringen der niet opzettelijke fout, die ten slotte, er altijd in bestaat onze vermogens niet te hebben aangewend, om te voorkomen dat het misdrijf zich zou voordoen. » En nochtans, voor het Wetboek van 1810, blijven het merendeel der aldus bedreven feiten, correctionele wanbedrijven omdat volgens de wetgever een politiestraf onvoldoende ware geweest. En, uit een ander oogpunt, dat

trouwens de specifieke aard der quantitatieve verdeling komt bevestigen, moeten wij deze oude Franse wet in acht nemen, dd. 9 Floreal jaar VII, (gewijzigd in 1814 en 1816) (51) die reeds uitdrukkelijk aan de rechter verbood, zekere overtreders ter zake inzicht, te verontschuldigen.

24. — *Onverschilligheid van het inzicht ter zake overtreding.*

Het is dus onjuist « a priori » te beweren, zoals de klassieke leer, dat de overtredingen der conventionele structuurregels noodzakelijker wijze bedreven worden zonder het wil-element dat altijd de inbreuk op de regel van maatschappelijke orde kenmerkt. Een overtreding kan met voorbedacht bedreven worden, maar op het gebied van de maatschappelijke weerslag is de wil van zijn dader volkomen onverschillig.

De overtreding is strafbaar wat ook het inzicht van de schuldige weze, omdat zij een uiting is van tuchteloosheid tegenover de Staat. Het weze voldoende u te herinneren aan de debatten van de beslissende werkzaamheden, waartoe de theorie der overtredingswanbedrijven aanleiding gegeven hebben.

25. — *Beteugelingsactie ten aanzien van overtredingen.*

De onverschilligheid van het opzettelijk element behoort tot de grond der technische modaliteiten, tot stand te brengen tussen de vervolging der overtredingen en deze der anti-sociale inbreuken.

« Het waarnemen van het louter stoffelijk element » en dat van het opzettelijk element van een daad, » zegt Ortolan, zijn van elkander zeer verschillend » en het is te begrijpen dat men van daar in zekere » gevallen, een verschil van rechtsmacht tussen opzettelijke misdrijven en de stoffelijke overtredingen heeft kunnen afleiden. » (52)

Het modern begrip der publieke vordering laat toe het kader der onderscheiding uit te breiden en het uit te strekken tot de wijze van rechtsplegen tegenover de delinquenten zelf.

De beteugeling der formele overtredingen vergt noch uitgebreid onderzoek, noch ontleding der persoonlijkheid van de schuldige, noch het inrichten van een penitentiair regime dat zijn maatschappelijke herklassering beoogt (52); zij vergt eenvoudige dwangmiddelen, vlug toegepast, en waarbij zorgvuldig wordt vermeden het milieu en de levensgang van de overtreder nutteloos te verstoren: geldelijke sancties en desnoods bekendmaking van het vonnis, beroepsontzeggingen of, in een zeer beperkte maat, beroving der vrijheid. (54)

III. — MUTATIEREGIME

26. — *Grens van het overeenkomstdomein.*

Ik koester de hoop dat ik met een voldoende helderheid de bijzonderheden heb aangeduid welke

de maatschappelijke orde van de conventionele structuur scheiden en die aan hun overtredingen een ongelijksoortig kenmerk opleggen.

Maar niets des mensen is streng uitgemaakt; de maatschappelijke verschijnselen in 't bijzonder zijn, in verband met hun complexiteit, in het oneindige veranderlijk en genuanceerd! Degene, die aan de vergissingen der klassieken wenst te ontsnappen, moet heel bijzonder waakzaam zijn bij het waarnemen en moet voortdurend de aangeworven gegevens nagaan.

Welnu, de onmacht van de socioloog om een scherpe grens te trekken welke de wederzijdse gebieden van de maatschappelijke orde en de conventionele structuur scheiden, is een feit. In tijd en ruimte hebben de verscheidenheidscriteria veranderingen ondergaan. Deze veranderingen vinden hun uitdrukking in de onhandige en de onwetenschappelijke inspanningen der mensen, in hun voortdurende strijd tegen de misdadigheid. De strekking der evolutie richt zich naar de consolidatie van zekere conventionele structuren (gelukkig niet allen), in een min of meer vaste maatschappelijke orde, zoals onze primitieve doenwijzen zich in bestaanswijzen consolideerden. Deze gedeeltelijke en aangroeiende doordringing van twee specifiek verschillende domeinen is een natuurlijk feit en, naargelang de tijdperken en de streken, of al naar de groepen en de individuen, zullen er grensregels en gevallen zijn!

27. — *Veranderlijkheid der grensregels.*

Aldus is de verwisseling der regels van het maatschappelijk leven geen bespiegeling van de geest; zij bestaat in de feiten; zij dringt zich aan de waarneming op en de wetgever moet er rekening mee houden indien hij de onvruchtbaarheid of de failliet wenst te ontwijken! Zekere regels duiken op, verzwakken of verdwijnen; andere ontlenuen aan de omstandigheden (de oorlog b.v.) een bijzondere belangrijkheid; nog andere nemen een specifiek kenmerk aan, ingevolge de « temebilitas » van degene die ze overtreedt. Niets in deze zich voortdurend omvormende wereld is bestendig gevestigd en onherroepelijk beslecht: het stakingsmisdrijf is verdwenen, het overspel is praktisch een overtreding; de kindermoord door de ongehuwde moeder is een bijzondere doodslag geworden; de uitgifte van niet gedekte check, zolang ongestraft, en die, in beginsel, geen aanslag is op andermans vermogen, is met twee jaar gevangenisstraf strafbaar; de afzetterij is eindelijk beteugeld; hoe zullen wij over enkele jaren, over enkele maanden misschien, oordelen over de inbreuken op reglementen der voedselvoorziening?

Gebeurt het niet dat het herhaald en systematisch begaan van overtredingen een individuele psycho-fysische toestand verraadt, specifiek gevaarlijk voor de maatschappelijke orde? (55) De natuur handelt niet met sprongen! En daar het geheel der menselijke kennissen vereist van de criminoloog, bijna oneindig is, brengen de stoffelijke overgangsbegrippen moeilijkheden met zich, die, op het algemeen plan, onoverkomelijk zijn.

Twee meest voorkomende vergissingen rijzen op als volgt :

1. — Ofwel heeft de wetgever het misdrijf verkeerd omschreven (bij de klassieken gebeurde de vergissing van de misdaad tot het wanbedrijf en van het wanbedrijf tot de overtreding);

2. — Ofwel vereist een *individuele toestand* een maatschappelijke bescherming die met de wettelijk ingerichte afbreekt. De klassieken hebben deze werkelijkheid voorbedachtelijk misprezen. Zij was van aard hun harmonieuze misdrijvenindeling te schaden. De mislukking was er het gevolg van !

28. — *Verwijzing van het ene regime naar het andere.*

In de mercuriale welke hij aan de « Hervormingen van het Strafrecht » gewijd heeft, stelt de heer Procureur-Generaal bij het Hof van Verbreking, Léon Cornil, voor « de vorminbreuken in de bevoegdheid » te doen vallen der rechtsmachten belast met de » inbreuken ten gronde te beslechten » telken male het nodig zou blijken het strafregime der overtredingen aan de individuele toevalligheden aan te passen.

De gedachte hernemend, stel ik voor dat een rechtsmacht — b.v. deze welke over het onderzoek toezicht houdt — de overgang verzekere der overtredingsschuldigen naar het regime der delinquenten tegen de maatschappelijke orde, en aan deze belangrijke verwisseling een maximum van individuele waarborgen toekenne. De omvorming van het strafregime is, ten andere, kenmerkend afhankelijk van collectieve noodwendigheden en zal enkel gerechtvaardigd zijn, dan wanneer het nieuwe regime een techniek van nasporing en maatschappelijke bescherming verwezenlijkt, overeenkomstig de vereisten der herklassering van de delinquent. Een zeer grote gelijkenis zou tot stand kunnen gebracht worden tussen deze maatregelen en deze, welke de wetgever van morgen zal instellen ten overstaan der delinquenten die de regles der maatschappelijke orde overtreden hebben.

29. — *Besluit.*

Mijn gevolgtrekking zal kort zijn. De misdadige handelingen uitien zich door het overtreden van twee orden van regelen van het maatschappelijk leven : de overtredingen schenden de structuurregelen van zuiver overeenkomst; de andere inbreuken welke men, indien nodig, kan onderverdelen in rechtsmachtscategoriën, maar zonder oorsprongs onderscheid, schenden de maatschappelijke orde van een bepaalde groep. Elke groep regels wordt een geheel (met onnauwkeurige grenzen) waarvan de schendingen dienen beteugeld volgens verschillende wetgevingen, op hun specifieke aard gesteund : een overtredingswetboek en een wetboek der misdrijven.

De overgang van het overtredingsregime naar het misdrijfregime kan, in zekere gevallen, en mits bepaalde voorwaarden, aan een werkelijke toestand beantwoorden.

* * *

Ere-eerste-voorzitter IWEINS DE WAVRANS overleed te Gent op 13 Januari 1947.

Doctor in de rechten aan de Luikse Universiteit op 10 Juli 1884, werd hij als advocaat bij de balie te Brussel ingeschreven.

Hij werd achtereenvolgens substituut Procureur des Konings te Kortrijk (27 Januari 1890), rechter in deze laatste stad (13 Juni 1893), daarne te Gent (13 Januari 1901), alwaar hij op 6 Februari 1903 onderzoeksrechter werd. De 4 Mei 1908 werd hij raadsheer in het Hof van Beroep; kamervoorzitter 16 Juli 1926; hij werd eerste-voorzitter op 26 Mei 1929 om op 19 September 1934 tot het emeritaat toegelaten te worden.

Onnodig hier te wijzen op de buitengewone gaven van deze hoogstaande magistraat, die de herinnering nagelaten heeft van een rechtschapen en gewetensvol mens, die zich geen moeite spaarde om zijn zware taak van eerste-voorzitter plichtgetrouw te volbrengen tijdens een tijdperk vol economische en sociale moeilijkheden, welke de vooroorlogse periode inluidden.

Door eenieder die met hem in aanraking kwam, werd hij dan ook algemeen geacht en geëerbiedigd. Vriendelijk en minzaam, telde hij niets dan vrienden. Zijn hoedanigheden zullen hen in het geheugen blijven.

In 1934 werd hij tot baron verheven; hij was bovendien kommandeur in de Leopoldsorde en groot-officier in de Kroonorde. Hij bekwam benevens andere onderscheidingen, ook het burgerlijk kruis van 1e klasse.

* * *

Een tragisch ongeval stelde, op 14 September 1946, een einde aan het leven van raadsheer I. VAN THORENBURG.

In hem verliest het Hof van Beroep een vooraanstaande medewerker, die nog veel beloofde.

Geboren te Gent op 28 Juli 1888, werd hij doctor in de rechten 6 October 1911.

Hij ving zijn rechterlijke loopbaan aan als substituut Procureur des Konings te Gent, de 13 Mei 1919, werd vervolgens Procureur des Konings te Ieper op 8 November 1930 en raadsheer op 25 September 1937.

Hij werd Krijgsauditeur te velde bij Koninklijk Besluit d.d. 27 December 1939.

Als oorlogsvrijwilliger tijdens de eerste wereldoorlog, wist hij zich als officier-vliegenier te onderscheiden.

Gedurende de tweede wereldoorlog nam hij het op zich een inlichtingsdienst in te richten, de weerstand aan te moedigen en de vaderlandsliefde van de wankelmoedigen op te beuren.

Man van plicht en van de daad, onbuigzaam patriot, verheven magistraat laat hij een grote leemte na.

Zijn ingeboren hoffelijkheid en bereidwilligheid om dienst te bewijzen, zullen hier nog lang in het geheugen blijven.

Behalve de eretekens, welke hij aan de IJzer verdiende, was hij houder van volgende eervolle onderscheidingen : Officier in de Leopoldsorde, Commandeur in de Kroonorde.

* * *

Op 9 October 1946 overleed ere-voorzitter DE RUYCK Gustaaf Jozef Louis te Gent, alwaar hij zijn ganse loopbaan had doorgebracht.

Geboren de 13 Juni 1869, werd hij doctor in de rechten de 27 Juli 1892, achtereenvolgens plaatsvervangend vrederechter in het 3e kanton Gent, adjunct-griffier bij de rechtbank van Koophandel, rechter in de rechtbank van eerste aanleg, onderzoeksrechter, kinderrechter, en op 2 Juni 1924, voorzitter dezer rechtbank.

Hij was met een wakkere geest begaafd. Als civilist wist hij dadelijk de vinger te leggen op de knoop van het geding dat hij beslechten moest.

Hij bekwaam het burgerlijk kruis eerste klasse en was Commandeur in de Leopoldsorde.

* * *

Op 16 November 1946 overleed te Brugge Ridder MAURITS VAN DE WALLE, ere-voorzitter der rechtbank aldaar.

Hij ving te Brugge zijn loopbaan aan als rechter de 10 Juli 1899, werd ondervoorzitter de 5 Maart 1924. Op 24 April 1931 trad hij af, wegens gezondheidsredenen.

Hij strekte zijn rechtbank tot eer. De magistraten van het Hof, die met hem te Brugge hebben gezeteld, zullen het daarmee eens zijn.

Zijn kennissen waren zeer uitgebreid, zo op burgerlijk als op strafgebied. Voortreffelijk letterkundige, was hij ook een autoriteit op het gebied van schilderkunst.

Zijn laatste levensjaren werden helaas door diepe rouw gestoord. Het tragisch einde van zijn zoon, door de Duitsers vermoord, heeft zijn wankelende gezondheidstoestand de genadeslag toegebracht.

Hij was Commandeur in de Kroonorde, Officier in de Leopoldsorde en was vereerd met het burgerlijk kruis 1e klasse.

* * *

De heer BUTAEYE Charles Jozef Bernard, vrederechter te Eekloo, is aldaar overleden op 6 Mei 1947.

Geboren te Loo op 15 Juni 1890, werd hij doctor in de rechten de 10 Juli 1920. De 7 November 1931 benoemd tot vrederechter te Eekloo, werd hij achtereenvolgens belast met de dienst der vrederechten te Waarschoot en te Kaprijke (bij Koninklijk Besluit d.d. 16 Februari 1934).

Hij was een groot werker, bezielde met sociale gevoelens.

Hij bekwaam de herinneringsmedaille (21 Juli 1919) en de medaille der overwinning (14 Juli 1919).

* * *

Op 30 December 1946 overleed de heer G. PRINGIERS, plaatsvervangend rechter in de rechtbank te Kortrijk en advocaat der balie aldaar. Hij viel als slachtoffer van een verkeersongeval.

In 1924 doctor in de rechten, vestigde hij zich als advocaat te Kortrijk en deed stage bij zijn vader, wiens traditie hij op schitterende wijze zou voortzetten. Op vaderlandslievend gebied liet hij zich niet onbetuigd.

Reeds in zijn prille jeugd maakte hij, tijdens de eerste wereldoorlog, kennis met de gevangenis, wegens het helpen verspreiden der herderlijke brieven van Kardinaal Mercier. Als reserve-officier deed hij gedurende de tweede wereldoorlog trouw zijn plicht.

Daarna nam hij weer zijn beroepsverrichtingen op. Hij was een onderlegd en gewetensvol advocaat.

Onlangs werd hij tot Ridder in de Kroonorde benoemd en bevorderd tot reserve-commandant. Hij werd ook vereerd met de militaire medaille 1940-'45.

* * *

De heer Gaston VEROUGSTRAETE, advocaat te Brugge, stafhouder voor het rechterlijke jaar 1946-1947, overleed te Leuven op 20 Augustus 1946.

Hij was ook plaatsvervangend rechter in de rechtbank van eerste aanleg te Brugge van 23 Maart 1920 tot 15 Juni 1945, datum waarop hij ontslag nam.

Advocaat G. Verougstraete werd te recht, gedurende zijn korte loopbaan, aangezien als een der voornaamste advocaten der balie te Brugge.

Van af zijn eerste optreden vestigde hij dadelijk de aandacht op zich. Hij bezat een buitengewone welsprekendheid, die hem schitterende successen verschafte.

In het dagelijks leven was de omgang met hem bijzonder aangenaam. Zijn kennissen waren uitgebreid.

Hij zal een voorbeeld blijven van werkzaamheid, nauwgezetheid en waardigheid.

* * *

Namens Monseigneur de Prins-Regent vorder ik dat het uw Hof behage, zijn werkzaamheden te hervatten.

(1) Ortolan : Elements de Droit pénal, 1886, bl. 286, nr 665.

(2) Driedelige wetboeken:

Frans wetboek van 1810, Belgisch wetboek van 1867 en al de klassieke strafwetgevingen onder Franse invloed.

Beiers wetboek van 1813 en andere wetgevingen der Germaanse staten, enz.

Tweedelige wetboeken:

Strafwetboek van Jozef II, van 1787; van Toskanen van Malta (1854), van Waadland (1843), van Luzern (1861), van Zurich (1870), van Brazilië (1890), van Perou (1862), van Noorwegen (1902), van Nederland (1881), Sovjetstrafwetboek (1922-'28), Italiaans strafwetboek (1930), Deens strafwetboek (1930), Mexikaans strafwetboek (1931), Pools, Yoegoslavisch en Roemeens strafwetboek (onder zeker voorbehoud), enz.

(3) Revue pénitentiaire, 1895, blz. 1004 en 1089.

(4) Fouillée Alfred : La Science sociale contemporaine, blz. 315.

(5) Carrara : Programma du cours de Droit criminel, Traduction Barret, protegamina van het algemeen gedeelte, blz. 32 en par. 50 en 50, nota 1.

(Vertaling.) «Het criterium dat de straffunctie van de goede regeringsformule scheidt, en dat dienvolgens de misdrijven van de schennissen of transgressies onderkent, kan enkel dit zijn: dat de straffunctie alleen de feiten kan treffen die zedelijk te verwijten zijn, omdat de straffunctie tot grens van zijn recht, de zelfstandige gerechtigheid heeft; terwijl de goede-regering zelfs onschuldige feiten kan treffen, omdat het openbaar nut de grondslag is van zijn recht.»

«Indien het een of ander wetboek deze regels van klassen-vorming geschonden heeft, indlen men nu eens de transgressiën of wetschennissen in de strafwet opgenomen heeft, of aan de politiewet echte misdrijven onderworpen heeft, dan spreekt zulks de waarheid der principes niet tegen, maar bewijst alleen de vergissing en onnauwkeurigheid van de wetgever.

«Ik houd geen rekening met het al te beroemde onderscheid tussen misdaden en wanbedrijven; het is een woord-overtolligheid; behalve dat het in de praktijk meer verwarring dan voordeel bijbrengt, mag men, mijns erachtens, in de wetenschap geen positief criterium vinden dat toelaat er de grenzen van te bepalen. Wensen dat de misdrijven in twee klassen kunnen onderscheiden worden, naar gelang ze in de openbare opinie als min of meer verfoeilijk of gruwelijk voorkomen, is op zich zelf een goed en loffelijk iets; dit onderscheid heeft de auteurs dikwerf onledig gehouden, onder de formule van lichte en gruwelijke wanbedrijven, formule welke in haar kern in niets van de Franse opvatting nopens misdaden en wanbedrijven verschilde; maar de moeilijkheid bestaat er in een juist criterium te vinden, dat steeds aan het universele gewetensoordeel beantwoordt. Voor mij aanzie ik dit veel eer als een ware onmogelijkheid, dan wel als een eenvoudige moeilijkheid...»

(6) Van Swinderen: Schets van het hedendaagsche strafrecht in Nederland en in den Vreemde, Boek I, blz. 116 (1891):

«...Wanneer een straf bepaald wordt tegen een feit (daad of verzuim) dat reeds een onrechtmatigheid uitmaakte en reeds een onwettigheid was voordat de wetgever optrad, en waarvan wij de onwettigheid zouden aanvoelen, zelfs indien de wetgever het stilzwijgen moest bewaren, is er misdrijf, maar er is overtreding wanneer het feit geen onrechtmatigheid betekent of niet onwettig zou zijn indien de wet geen strafbepaling had voorzien. In het eerste geval erkent de wetgever wat het rechtskundig gevoel strafbaar verklaart, in het tweede geval erkent hij niet alleen, maar schept het strafbare feit. Het verschillend kenmerk van wanbedrijven en overtredingen heeft menige rechtskundige gevolgen. In geval van overtreding heeft de rechter niet te beslissen of de dader wetens en willens gehandeld heeft, zelfs niet wanneer er schuld is, een strafbare poging is niet erkend, noch een strafbare medeplichtigheid; de vervolging op aanklacht is niet voorgeschreven; de bepalingen nopens de samenloop van inbreuken en betreffende de termen der verjaring verschillen; er is geen vervolging wanneer de verdachte het maximum der geldboete betaalt; de verbeurdverklaring is slechts toegelaten in de gevallen door de wetten uitdrukkelijk toegelaten; het recht om de straf te verzwaren wanneer het een ambtenaar betreft, is uitgesloten; zoals ook het recht om jonge misdadigers in een opvoedingsgesticht te plaatsen.»

(7) Zie Pompe: Handboek voor strafrecht, Zwolle, 1930, blz. 49 en volgende, nrs 28 en 29:

«Daar komt bij, dat de schrijver van de Memorie van Toelichting zelf, zich blijkbaar niet steeds even nauwkeurig aan het aangewezen kenmerk heeft gehouden. Immers, de gevolgen, die hij aan de onderscheiding verbonden heeft, zijn gedeeltelijk beter te verklaren door het kwantitatieve criterium dat hij zelf heeft verworpen.»

(8) Garraud: Droit pénal, boekdeel I, blz. 177.

(9) Durkheim: Les règles de la méthode en sociologie, blz. XIII, 9e uitgave, Parijs 1938.

(10) Justice: Traduction Castellet, 1903, Principes de sociologie, I.

(11) Cours de Philosophie positive, IV

(12) Zie: Règles de la méthode en Sociologie, Paris 1938, 9e uitgave.

(13) La Science sociale contemporaine, Paris 1904.

(14) Criminologie, 109, 110.

(15) Phénomène social et sociétés annales, Paris, Alcan, 1937.

(16) Nijpels-Servais, artt. 51, 53, nr 21.

(17) Nijpels-Servais en bovendien Luik, 3 Juli 1884, Pas. 1884, II, 376.

(18) De rechtspraak schijnt aarzeland geweest te zijn. Een arrest van het Hof van Verbreking dd. 23 November 1874 (Pas. 1875, I, 24) spreekt zich uit in de zin der niet-strafbaarheid. De evolutie tekent zich af naar een afwijking van de formele voorschriften: Verbr., 10-3-1890, Pas. 1890, I, 113, en 18 Juli 1881, Pas. 1881, I, 354. Zie Nijpels-Servais, art. 66, Revue de Droit pénal 1923, blz. 414; Crafay, Contravention, nr 112, Lemelette, Revue critique, 1881.

(19) Zie Beccaria: Traité des délits et des peines, § XXI: (Vertaling): «Er zijn misdaden welke onmiddellijk en rechtstreeks de vernietiging der maatschappij beogen; andere vallen de burger aan in zijn leven, zijn eigendom en zijn eer, eindelijk, andere zijn daden tegen wat de wet beveelt of verbiedt te doen ten opzichte van het openbaar welzijn.»

(20) Règles de la méthode, blz. XIII.

21) Spencer, Sociologie, Franse vertaling III, blz. 331-332; zie ook Durkheim, Règles de la méthode, blz. XIII en 56.

(22) Rabaud: Phénomène social et sociétés animales, blz. 49.

(23) Raboud: Phénomène social et sociétés animales, blz. 144.

(24) Auguste Comte, Cours de Philosophie positive, IV, blz. 262.

(25) Course de Philosophie positive, 2e les, blz. 73.

(26) Ortolan: Eléments de Droit pénal, uitgave 1886, blz. 265, nr. 613.

(27) Spencer: Sociologie, Franse vertaling, III, blz. 331-332.

(28) Léon Cornil: Inleiding tot boekdeel II der «Nouvelles», blz. 75.

(29) Durkheim: Règles de la méthode sociologique, Parijs, 1938, blz. XXII en blz. 6.

(30) Règles de la méthode sociologique, 1938, blz. 129.

(31) Phénomène social et sociétés animales, blz. 281.

(32) Phénomène social et sociétés animales, blz. 281.

(33) Waxweiler: Esquisse d'une sociologie, Brussel 1906.

(34) Strafrecht in Nederland en in de vreemde, blz. 116.

(35) Règles de la méthode sociologie, blz. 81-82.

(36) L. Cornil: Préface aux Nouvelles, blz. 9 en volg., zie de bij er aangehaalde voorbeelden: electriciteitsdiefstal, overspel, kindermoord, enz.

(37) Het komt er weinig op aan hier in bijzonderheid de wetten uiteen te zetten welke door de principes van sociale aard bedongen worden: b.v. te lastleggingen, zedelijke en stoffelijke elementen van het misdrijf, strafvordering, rol van de rechter, straf- of veiligheidsmaatregel, herklasseringstechnieken, enz.

(38) Phénomène social et sociétés animales, 1939.

(39) Cours de Philosophie positive, 2e les, blz. 73.

(40) Zie Fouillée: La science sociale contemporaine, blz. 9.

(41) Propos sur le droit criminel, blz. 26.

(42) Fouillé: Science Sociale contemporaine, blz. 394.

(43) Eléments de Droit pénal, 1886, blz. 265-266, nrs 613 tot 616, alwaar de auteur zich als volgt uitdrukt: Dit wil niet zeggen dat de straf alsdan enkel op het nut gesteund is: De gerechtigheid komt er ook bij te pas, want rechtsverplichtingen verbinden ons aan de bevolking, waarvan wij deelgenoot zijn of in wier midden wij leven; voordeel halend uit dit verenigingsleven, moeten wij er voor ons deel, in meewerken volgens de volstrekte gerechtigheid; en binnen zekere grenzen die, wel is waar, kies zijn om te bepalen, maar door de reden van het recht kunnen vastgesteld worden, zijn wij allen gedwongen aan deze gemeenzaame woorden lietwat van de individuele onafhankelijkheid onzer bedrijvigheid op te offeren. Op zichzelf zedelijk onverschillig, indien men ze uit een bijzonder oogpunt beschouwt, doen de handeling en niet-handeling, waarvan gewag, zich enkel alhier als rechtmatig strafbaar voor indien men deze gedachte doet tussenkomen van het gemeenzaam belang der bevolkingen in wier midden wij ons bevinden en de rechtsbanden die ons tegenover die bevolking verplichten. En daaruit volgt voor de hen betreffende voorschriften, de naam van politie-voorschriften, en, voor de inbreuken, deze van politie-inbreuken.

614. Van daar ook, door een redenering welke wij aan de lezer zullen overlaten, is het gemakkelijk te besluiten: enerzijds, dat de misdadigheid dezer soorten van handelingen of van niet-handelingen, voor het merendeel onverschillig op zichzelf onder bijzonder oogpunt, maar tot strafbare handelingen omgevormd door het enkele openbaar belang en door onze maatschappelijke verplichting tot dit belang mede te werken, dat deze misdadigheid, over het algemeen niet zeer hoog moet zijn; — en, anderzijds, dat de onachtzaamheid, vergetelheid, gebrek aan zorg, in een woord, de eenvoudige fout zonder opzet, gewoonlijk volstaat om de strafbepaling te wettigen: dusdanig dat de politie-inbreuken schier alle onder de niet-opzettelijke misdrijven gerangschikt worden, waarvan zij niet het geheel, maar een groot deel uitmaken, en dus de technische naamomschrijving van politie-overtreding aannemen.

615. Welnu, onder deze politie-noodwendigheden zijn er die naar de algemene belangen verwijzen en dienvolgens naar het hoofdbestuur van het land, zich over de ganse bevolking, over geheel het grondgebied uitstrekkend; — terwijl andere slechts met lokale belangen verband houden en derhalve met het bijzonder bestuur van zulk deel van het grondgebied, van zodanig onderverdeelde agglomeratie der bevolking; de Staat er slechts op onrechtstreekse wijze bij betrokken zijnde, zoals het geheel het is bij de belangen van het gedeelte. Waaruit volgt dat, behalve de algemene politie van de Staat, er ook de lokale politie is van elke onderverdeling van het grondgebied en der bevolking; daaruit vloeit een nieuw bij-onderscheid voort, betreffende de politie-overtredingen, waarvan de ene algemene politie-overtredingen zullen zijn en de andere lokale politie-overtredingen.

616. De verdelingen en onderverdelingen van het grondgebied en van de bevolking van een zelfde Staat, waarmede de verdeling der bestuurlijke overheden overeenstemt, zijn niets absoluuts op zichzelf; zij kunnen verschillen van land tot land, van het ene tot het andere tijdperk, hetzij door het aantal, de ruimte, hetzij door de betiteling, hetzij door de rechten, naargelang de politieke inrichting of bestuurlijke organisatie van elk volk.

- (44) Science sociale contemporaine, blz. 272.
 (45) Propos sur le Droit criminel, blz. 25.
 (46) La Science sociale contemporaine, blz. 394.
 (47) H. Belaert: Le Code du Conseil de guerre — Voorwoord, blz. VII en VIII.
 (48) H. Bekaert: Le Code du Conseil de guerre — Voorwoord, blz. VII en VIII.
 (49) Krijgshof Luik, 22 Januari 1946, Pas. 1946, II, blz. 3.
 (50) Eléments de droit pénal, blz. 160-161, nr. 384.
 (51) Wet dd. 9 Floréal, jaar VII, Titels IV, art. 16, gewijzigd door de wetten dd. 17 December 1814, art. 24 en dd. 28 April 1816, art. 58.
 (52) Eléments de droit pénal, blz. 679, nr. 647.
 (53) Cornil: Propos sur le Droit criminel, blz. 27.
 (54) Er valt niet aan te denken in deze theoretische studie de praktische verwezenlijkingen te ontleiden waartoe zij noodzakelijkerwijze moet leiden. Het zal volstaan enkele er van op te sommen, opdat men zich gemakkelijk een gedacht kunne vormen der draagwijdte van de overwegingen welke ik uitbracht.
1. — De geldboete, overtredingsstraf bij uitmuntendheid, zou beter aan de vereisten van spoed en eenvoud der bejegening kunnen aangepast worden. Zie te dien opzichte Jean Dupréel: «De la substitution de l'amende aux courtes peines de prison». Revue de Droit pénal, 1939, blz. 586 tot 582.
 2. — De dading of minnelijke schikking, bijzondere vorm der geldboete zonder veroordeling opgelegd, zou technische aanpassingen moeten ondergaan:
 - strafregister der overtredingen, welke het voorwerp ener minnelijke schikking waren;
 - hervalling van feiten welke het voorwerp ener minnelijke schikking waren;
 - aanbod ener minnelijke schikking, door de rechter na zittingsdebatten, doch voor de uitspraak;
 - over het dadingregime in Nederland zal men nuttig raadplegen: Pompe, Handboek van strafrecht, § 59, nr. 349 tot 351;
 - de principes van de dading zijn in België op onvolkomen wijze ingesteld door de besluitwetten dd. 10 Januari 1935 en 31 Juni 1939.
 3. — Bekendmaking van het vonnis of gebeurlijk der dading.

Straf met minder zware gevolgen voor de overtredingen als voor de delicten en welke de maatschappelijke herklassering weinig zal hinderen, in zake inbreuken op de regels van zuivere overeenkomst. Zij zou aan het vrije oordeel van de rechter dienen overgelaten, maar zou door geschikte technische wijzen kunnen verwezenlijkt worden: aanplakking, bekendmaking in de dagbladen, aankondiging in de radio, enz.
 4. — Beroepsontzeggingen, sluiting der inrichting, onder sekwestering, bijzondere verbodering zijn nuttige maatregelen in zake overtreding. Zie dienaangaande Léon Cornil, Propos sur le Droit criminel, blz. 27.
 5. — Beroving der vrijheid.

Deze straf is niet specifiek aan de overtreding eigen. In haar theoretische opvatting veronderstelt de overtreding dat er bij de delinquent geen maatschappelijke onaanpasselijkheid bestaat en dat geen enkele herklassering zal moeten gebeuren.

De strafwetgevingen die voorbedachtelijk een kwalitatieve indeling uitgewerkt hebben, behouden, in de praktijk, de vrijheidsstraf voor overtreding en kennen ze zelfs nog al een hoog maximum toe — (één jaar en meer). Het is belangrijk hier de opmerkingen van Pompe aan te halen betreffende de oorsprong, de draagwijdte en de waarde van deze straf, in het Nederlandse strafrecht. (Zie Handboek van het Nederlandse Strafrecht, blz. 278.)

Nr 212. — «In de regeling van de tenuitvoerlegging, der hechtenis heeft de wetgever zich beijverd, het verschil tussen deze, de lichtere vrijheidsstraf en de gevangenisstraf, duidelijk voor de dag te brengen. Het belangrijkste verschil in regiem is wel, dat ten aanzien van de hechtenis niet een algemeen voorschrift bestaat, haar in afzondering te doen ondergaan. Zij wordt dan ook in de regel in algehele gemeenschap ondergaan (art. 152 Gevangenismaatregel). In afzondering wordt zij slechts voltrokken in bepaalde gevallen. Het belangrijkste daarvan is wel het geval, dat de gevangene om afzondering verzoekt, welk verzoek hem moet worden toegestaan, behoudens in de gevallen van art. 12. Sr. (art. 19, tweede en derde lid, Sr. art. 142, derde lid, onder I, Gevangenismaatregel). De andere gevallen steunen niet op de wet, maar allen op de gevangenismaat-

regel; dit is ook voldoende, want de wet gebiedt niet, dat hechtenis in gemeenschap moet worden ondergaan. Deze andere gevallen zijn: ongeschiktheid voor de gemeenschap naar het oordeel van het gevangenisbestuur, afzondering bij wijze van disciplinaire straf, gemis aan plaatsruimte (art. 152, derde lid, Gevangenismaatregel). In de gevallen, genoemd in art. 12 Sr., wordt de afzondering niet toegepast (art. 19, laatste lid, Sr.). Ook gemeenschap voor bepaalde doeleinden kan bij hechtenis worden toegepast (art. 142, tweede lid, Gevangenismaatregel).»

Nr 213. — «Hechtenis wordt verder in een ander gesticht ten uitvoer gelegd dan gevangenisstraf (art. 19, eerste lid Sr.). Alleen vervangende hechtenis, te bespreken in aansluiting aan de geldboete, kan in bepaald geval in de strafgevangenis worden ondergaan (art. 19, eerste lid, i.v.m. 25 Sr.). Hechtenis wordt ondergaan in een huis van bewaring (art. 3, onder I, Gestichtenwet). Zolang de noodwet van 1918 S. 607 niet door het in werking treden van art. 7 der wet van 1929 S. 361 is ingetrokken, kan verder, in afwijking van art. 19 Sr., hechtenis in een strafgevangenis of nog elders worden ten uitvoer gelegd (art. 3 der wet 1918), evenals gevangenisstraf in een huis van bewaring of nog elders (art. 2 der wet van 1918). Na intrekking van deze wet blijft iets dergelijks voor de gevangenisstraf, maar niet voor de hechtenis, krachtens art. 7 der wet van 1929, mogelijk.»

Nr 214. — «Het regiem der hechtenis is — afgezien van de gemeenschap — in hoofdlijnen gelijk aan dat der gevangenisstraf (art. 123 Gevangenismaatregel). Alleen zijn de betreffende voorschriften voor de hechtenis vaak gunstiger (art. 124 van de Gevangenismaatregel). Van deze gunstiger regeling geeft het wetboek zelf een voorbeeld, de arbeid betreffende (art. 20). De tot hechtenis veroordeelde houdt zich bezig met zodanige arbeid, als hij verkiest. Arbeidsplicht bestaat dus bij de hechtenis in beginsel zo goed als bij de gevangenisstraf. Maar bij hechtenis heeft de gevangene de keuze, welke arbeid hij zal verrichten.

Indien een gevangene ingevolge hechtenis in gebreke blijft zich met enige arbeid bezig te houden, kan hem, evenals bij het ondergaan van gevangenisstraf, een bepaalde arbeid worden opgelegd (art. 20, tweede lid, Sr., art. 133 Gevangenismaatregel). Bij gevangenisstraf daarentegen kan de gevangene over het hem toegekend (geringe) arbeidsloon tijdens de straf slechts gedeeltelijk beschikken (art. 55 Gevangenismaatregel).

De kosten der hechtenis komen evenals die der gevangenisstraf (nummer 209) ten laste van de Staat (art. 35 Sr.). Ook bij de tenuitvoerlegging der hechtenis komen meerdere kosten, uitsluitend ten bate van de veroordeelde gemaakt, in het algemeen te zijnen laste (b.v. de betere voeding in z.g. pistole — art. 139 Gevangenismaatregel).

Nr 215. — De wijze, waarop de hechtenis ten uitvoer wordt gelegd, maakt haar tot een zeer weinig geslaagde straf. De gemeenschap wordt in de regel zo toegepast, dat de gevangenen met vier in een beperkte ruimte verblijven. Hierdoor wordt onderlinge zedelijke besmetting in de hand gewerkt. Daar komt nog bij, dat de verschaffing van arbeid om de in het algemeen kortere duur der straf niet zo goed mogelijk is als bij gevangenisstraf. Te vaak wordt de hechtenis in ledigheid ondergaan, hetgeen de slechte invloed der gemeenschap nog versterkt. Voltrekking der hechtenis in afzondering zal de nadelen, welke deze straf thans meebrengt, althans ten dele kunnen opheffen.»

Het Italiaanse strafwetboek van 1930 behoudt een vrijheidsstraf verschillend van deze aan de delinquenten tegen de maatschappelijke orde, opgelegd; het is de «custodia honesta».

Indien men tot het behoud besluit van deze kastijdingswijze voor de overtredingen, komt het er op aan dat de hierna vermelde voorwaarden ten minste verwezenlijkt worden:

1. Uitzonderlijke toepassing.
2. Behoud van het in voeling blijven met het familiaal milieu.
3. Geen enkele eerrovende brandmerking.
4. Bijzondere inrichtingen.
5. Begrensde duur (één jaar blijkt een maximum).
6. — Rechtspleging.

Altijd bondige rechtspleging en voor een alléén-rechtsprekend rechter, bijgestaan indien nodig, door ambtenaren of deskundigen, wanneer het over technische overtredingen gaat.

Zelfs in dit geval beslist de rechter alléén. Beperkte mogelijkheden van beroep: burgerlijke belangen, toepassing van een vrijheidsstraf, enz.

(55) L. Cornil: Propos sur le Droit criminel, blz. 27 en Voorwoord bij de Nouvelles, blz. 75.

VLAAMSCHE JURISTEN,

abonneert U op het "Rechtskundig Weekblad"

RECHTSPRAAK

HOF VAN VERBREKING

2e Kamer. — 6 Januari 1947.

Voorzitter : M. Wouters.
Raadsheer-Verslaggever : M. Bail.
Advocaat-Generaal : M. Colard.

Verbreking. — Cassatiemiddelen zonder verband met het voorwerp van het geschil.

De cassatiemiddelen, die aan het voorwerp van het geschil vreemd zijnde gronden bestrijden, zijn overbodig en wegens het ontbreken van belang niet ontvankelijk.

Buisseret t/ Stad Antwerpen.

Gelet op de bestreden besluiten op 13 October 1942 genomen door de Bestendige Deputatie van de Provinciale Raad van Antwerpen;

Overwegende, dat de voorzieningen ingeschreven onder nummers 7671 tot 7679 dezelfde partijen aanbelangen, dat ze tot hetzelfde dienstjaar behorende gemeentetaxen tot voorwerp hebben, dat de in de voorzieningen nummers 7671 en 7672 gestelde vraag dezelfde is, en de in de voorzieningen nummers 7673 tot 7679 gestelde vraag ook dezelfde is;

Dat de negen voorzieningen dus verknocht zijn en dienen samengevoegd om er door een enkel arrest over te statuëren;

Wat de voorzieningen nummers 7681 en 7672 aangaat, gericht tegen de twee besluiten betreffende de taxe op de diensters :

Over de twee middelen samen : het eerste : schending van artikelen 137 en 139 der gemeentewet van 30 Maart 1836, 453, 496, 498 en 506 der wet van 18 April 1831 op het faillissement, 97 van de Grondwet;

Doordat de bestreden beslissing bevestigd heeft « dat het stadsbestuur niet gehouden is aan een datum voor het indienen van een schuldvordering, vermits de wijze van invordering van rechtstreekse gemeentebelastingen onafhankelijk is van gewone schuldvorderingen en beheerd wordt door een afzonderlijke wetgeving (art. 137 en 138 der Gemeentewet) »;

wanneer, voor het geval waar het gaat om belastingen die niet meer door het voorrecht van de fiscus gedekt zijn, de aangehaalde artikelen der Gemeentewet de invordering der rechtstreekse gemeentebelastingen geenszins onttrekken aan de voorschriften betreffende het tijdig verklaren der schuldvorderingen in de artikelen 496, 498 en 508 van de wet op het faillissement vervat, — en wanneer artikel 453 van de wet op het faillissement de toepassing der bijzondere wetbepalingen, in zake invordering der rechtstreekse gemeentebelastingen uitsluit in de mate dat zij zouden indruisen tegen de andere voorschriften der wet op het faillissement,

en minstens, doordat de bestreden beslissing, zonder zich uit te spreken omtrent het voorbehoud door eiser in verbreking gedaan betreffende het bevoor-

recht karakter der kwestieuze fiscale schuldvordering, op die schuldvordering een rechtsprincipe heeft toegepast dat slechts voor bevoorrechte schuldvorderingen kan gelden;

en daardoor de vraag onzeker gelaten heeft of de rechters ten gronde in feite hebben willen beslissen dat het vonnis van faillietverklaring uitgesproken werd op een datum waar de belastingen voor het dienstjaar 1931 nog bevoorrecht waren, ofwel of ze in rechte hebben willen beslissen dat ook de invordering van niet-bevoorrechte fiscale schuldvorderingen aan de bepalingen van de wet op het faillissement ontsnappen;

hetgeen aan uw Hof niet toelaat zijn controle-recht op de bestreden beslissing uit te oefenen en aldus een schending uitmaakt van artikel 97 der Grondwet »;

Het tweede : schending van artt. 93 en 92 van de Grondwet, art. 12, 4° en art. 18 der wet van 25 Maart 1876 op de bevoegdheid, van art. 8 der wet van 5 Juli 1871, welke de wetten betreffende de belastingen wijzigt, van artt. 1134, 1320 en 1322 van het Burgerlijk Wetboek, 97 van de Grondwet;

doordat, in de bestreden beslissing, de rechters ten gronde zich hebben uitgesproken betreffende een vraag waaromtrent zij onbevoegd waren, en welke eiser in Verbreking aan hun oordeel niet onderworpen had, maar waaromtrent hij, in zijn bezwaarschrift, voorbehoud gemaakt had — de vraag namelijk of de invordering der kwestieuze fiscale schuldvordering moest gebeuren overeenkomstig de regelen der wet op het faillissement, en meer bepaald de bepalingen van die wet betreffende de verklaring der schuldvorderingen binnen een bepaalde termijn;

wanneer volgens artt. 92 en 93 der Grondwet alle geschillen tot de kennisneming van de Rechtbanken behoren, behoudens de bij de wet bepaalde uitzonderingen voor geschillen over staatsburgerlijke rechten;

wanneer volgens art. 8 der wet van 1871 de Bestendige Deputatie van de Provincieraad, in zake rechtstreekse belastingen, slechts bevoegd is wanneer het geschil draagt over het bedrag der fiscale schuldvordering, doch niet wanneer het er om gaat de regelen te bepalen die de invordering van een dergelijke schuldvordering beheersen;

wanneer volgens art. 18 der wet van 25 Maart 1876 de regelen betreffende de bevoegdheid en aanleg in fiscale zaken moeten toegepast worden;

wanneer volgens art. 12 al. 4° der zelfde wet, alles wat de faillissement aangaat onder de bevoegdheid valt der Rechtbank van Koophandel overeenkomstig wat bepaald is in Boek III van het Wetboek van Koophandel;

en doordat de bestreden beslissing, door zich uit te spreken over een vraag welke eiser in Verbreking, in zijn bezwaarschrift aan de rechters ten gronde niet had onderworpen, ofwel de bewijskracht van dat bezwaarschrift heeft miskend wat een schending uitmaakt van artt. 1320 en 1322 van het Burgerlijk

Wetboek — ofwel buiten de grenzen van het rechterlijk akkoord, zoals het door gezegd bezwaarschrift was tot stand gekomen, is getreden, wat een schending van art. 113 van het Burgerlijk Wetboek uitmaakt;

Overwegende, dat de aanlegger q.q. bij zijn bezwaarschriften dd. 19 September 1934 betwistte dat hij de taxes in de zaak verschuldigd was, zich er bij beperkende voorbehoud te maken aangaande de laat-tijdigheid van het overleggen van de schuldvorde-ring van de stad Antwerpen;

Overwegende, dat alhoewel de bezwaarschriften, waarover het gaat, verklaren betrekking te hebben zowel op de vraag of de taxes verschuldigd zijn als op het bevoorrecht karakter van die taxes, het uit de tot staving der voorzieningen aangevoerde mid-delen blijkt dat vóór de Bestendige Deputatie in werkelijkheid het « bevoorrecht karakter » der schuldvorderingen niet het voorwerp van een be-twisting heeft uitgemaakt, doch enkel van een « voorbehoud »;

Overwegende, dat de bestreden besluiten er op wijzen : 1) dat uit een eensluidend verklaard af-schrift van het toluitreksel blijkt dat dit laatste afgeleverd werd op 7 Juli 1931; 2) dat krachtens artt. 2 en 3, 2° van de voor 1931 geldende be-lasting-verordening, goedgekeurd bij Koninklijk Be-sluit van 18 April 1931 : F. Bentein jegens de stad Antwerpen de taxe verschuldigd is op de diensters, dit in hoedanigheid van hoofdhuurder van de twee drankslijterijen waarover het gaat;

Overwegende, dat deze door de middelen niet be-streden redenen volstaan om het verschuldigd zijn van de taxes te rechtvaardigen door het beschik-kend gedeelte van de bestreden besluiten aangenomen;

Overwegende, dat de andere, alleen door de mid-delen bestreden redenen voorkomen als vreemd aan het voorwerp van de enige aan de beslissing van de Bestendige Deputatie voorgelegde betwisting;

Dat ze dus overbodig zijn en hun onderzoek van belang ontbloot is;

II. Wat de voorzieningen nummers 7673 tot 7679 aangaat, gericht tegen de zeven andere besluiten betreffende de wegenistaxes :

Overwegende, dat de aanlegger tot staving van zijn voorzieningen geen enkel middel inroept;

En overwegende wat de negen voorzieningen aan-gaat, dat de substantiële voorgeschreven rechtsvor-men werden nageleefd en dat de uitgesproken be-slissingen wettelijk zijn;

Om die redenen :

Voegt de onder nummers 7671 tot 7679 ingeschre-ven zaken samen en uitspraak doende bij een en zelfde arrest,

Verwerpt de voorzieningen;

Veroordeelt de aanlegger qualitate qua tot de kosten.

HOF VAN VERBREKING

2e Kamer. — 23 Juni 1947.

Voorzitter : M. Wouters.

Raadsheer-Verslaggever : M. Smetryns.

Advocaat-Generaal : M. Janssens de Bisthoven.

Verbreking. — Vernietiging van een in kracht van gewijsde gegaan vonnis, wegens niet aflegging door de militaire leden van de Krijgsraad van de voorgeschreven eed.

De Minister van Justitie kan de Procureur-generaal bij het Hof van Verbreking gelasten de vernieti-ging te eisen van de vonnissen en arresten, die met de wet strijdig zijn. Een in kracht van gewijsde ge-gaan vonnis van een krijgsraad moet door het Hof van Verbreking vernietigd worden, wanneer blijkt, dat de militaire leden van de desbetreffende krijgs-raad de bij art. 54 der wet van 15 Juni 1899 voor-geschreven eed niet hebben afgelegd.

(Sv. art. 441)

Procureur-Generaal bij het Hof van Verbreking
t/ Morias en cs.

Gelet op het vonnis door de Krijgsraad te Tonge-ren op 4 November 1946 gewezen;

Gelet op de geschreven vordering van de Heer Procureur-Generaal bij het Hof van Verbreking, dd. 27 Februari 1947, luidende als volgt :

Aan de Heeren Voorzitter en Leden der tweede kamer van het Hof van Verbreking;

De ondergeteekende Procureur-Generaal heeft de eer uiteen te zetten dat de brief van 19 Februari, 5e Algemeen Bestuur, eerste Sectie, Litt. A.P. Nr. IX/4 757, de Minister van Justitie, overeenkomstig art. vier honderd een en veertig van het Wetboek van Strafvordering hem uitdrukkelijk heeft gelast aan het Hof aan te geven het in kracht van gewijsde gegaan vonnis dat, op 4 November 1946, door de Krijgsraad van Tongeren werd gewezen in zake :

1. Morias Willy Nicolaas, hoeveknecht, geboren te Vliermaal op 25 December 1923 en wonende te Vliermaal-Roodt, Boschelstraat;

2. Ketelslegers Jan Frans Albert, landbouwer, geboren te Vliermaal-Roodt op 6 December 1920, er wonende Bornstraat;

3. Jorissen Alfons, plafonneerder, geboren te Vliermaal-Roodt op 2 4December 1923, er wonende Herentstraat, 4;

4. Vandebrouck Jacobus Wilhelmus, landbouwer, geboren te Vliermaal-Roodt op 14 Juni 1923, er wonende Leenstraat, 4;

5. Vandeweyer Joseph Lambert, hoeveknecht, geboren te Vliermaal-Roodt op 4 April 1925, er wonende Loosstraat, 17;

Bij vonnis werden voornoemden veroordeeld ieder tot zes jaar opsluiting wegens zware diefstal van geld gepleegd in oorlogstijd, tijdens de lichaafdem-ping op een plaats waar deze door de bevoegde overheid bevolen werd, te Wintershoven in de nacht van 2 September 1944;

Uit een schriftelijke verklaring van de Griffier van de Krijgsraad te Tongeren, hierbij gevoegd, blijkt dat de militaire leden van de Krijgsraad, die dit vonnis gewezen heeft, de eed, voorgeschreven door art. 54 der Wet van 15 Juni 1899 niet afgelegd hebben.

De bij gezegd artikel voorgeschreven eed maakt een substantiële vorm uit, waarvan het niet naleven de nietigheid van het vonnis terugbrengt.

Om deze redenen :

Vordert de ondergeteekende Procureur-Generaal dat het aan het Hof zou behagen de vermelde beslissing van de Krijgsraad van Tongeren te vernietigen, wegens schending van hooger vermeld artikel 54 der Wet van 15 Juni 1899, en de zaak naar een andere Krijgsraad te verwijzen.

Brussel, 27 Februari 1947.

Namens de Procureur-Generaal,
De Advocaat-Generaal,
R. Janssens de Bisthoven.

De beweegredenen in voormelde vordering uiteengezet aannemende en gelet op de erin aangeduide wetsbapling;

Vernietigt het vonnis door de Krijgsraad te Tongeren op 4 November 1946 uitgesproken, ten laste van 1. Morias Willy Nicolaas; 2. Ketelslegers Jan Frans Albert; 3. Jorissen Alfons; 4. Vandebrouck Jos. Lambert;

Beveelt dat onderhavig arrest zal overgeschreven worden in de registers van de Krijgsraad van Tongeren en dat melding erval zal gemaakt worden op de kant van het vernietigd vonnis;

Zegt dat de kosten door de Staat zullen worden gedragen;

Verwijst de zaak naar de Krijgsraad van Hasselt.

HOF VAN BEROEP TE BRUSSEL

3e Kamer. — 12 Juli 1947.

Voorzitter : M. Eyben.
Raadsheren : M.M. Delvaux en Suetens.
Advocaat-Generaal : M. Willems.
Pleiters : Mrs. Victor en Ooms.

Echtscheiding en scheiding van tafel en bed. — Stelling van pleitbezorger.

Wanneer ter gelegenheid van een eis tot echtscheiding een wedereis wordt ingesteld tot scheiding van tafel en bed is de verweerder in reconventie niet verplicht pleitbezorger te stellen.

(W. B. R. art. 876)

Van Ostade t/ Firoel.

Herzien het arrest van dit Hof in dato 5 Februari 1947, bij verstek geveld;

Gezien het exploit van verzet de dato 8 Maart 1947 tegen voormeld arrest en het vonnis der Rechtbank van eerste aanleg van Antwerpen de dato 25 April 1944, waarvan in beroep alle stukken regelmatig werden overgelegd;

Overwegende, dat het verzet tegen voormeld arrest en het beroep tegen het bestreden vonnis regelmatig zijn in de vorm en dat zij ten gepasten tijd werden ingesteld;

Overwegende, dat rechtdoende op het inleidend exploit ten verzoeken van appellant, aanlegger op verzet, opgesteld en strekkende tot het toelaten der echtscheiding, de rechtbank van eerste aanleg van Antwerpen de dato 13 December 1943 een interlocutoir vonnis bij verstek gewezen heeft, dat bij exploit van verzet tegen voormeld vonnis geïntimeerde, verweerder op verzet een tegeneis strekkende tot scheiding van tafel en bed ingesteld heeft;

Overwegende, dat vaststaat dat appellant als verweerder tegen voormelde tegeneis handelende, geen pleitbezorger aangesteld heeft;

Overwegende, dat in strijd met de stelling door het bestreden vonnis aangenomen, aan appellant verweerder in de tegeneis de verplichting niet opgelegd was een pleitbezorger aan te stellen; dat inderdaad luidens art. 876 van het Wetboek van Burgerlijke Rechtspleging, gewijzigd door art. 40 Koninklijk Besluit nr 300 van 30 Maart 1936, de eis tot scheiding van tafel en bed kan ingeleid worden bij wedereis door een eenvoudige akte van conclusie op een hoofdeis tot echtscheiding of tot scheiding van tafel en bed, dat ter zake de wedereis dient aanzien te worden als een bijkomende vordering in de hoofdeis tot echtscheiding, dewelke regelmatig zonder aanstelling van pleitbezorger werd ingesteld en dat hij evenmin als hoofdprocedure de aanstelling van pleitbezorger vereist; dat hieruit volgt dat ten onrechte de eerste rechter het vonnis als bij verstek geveld wat de tegeneis betreft, heeft aangezien;

Om die redenen :

Aanvaardt het verzet door appellant betekent;
Verklaart het beroep ontvankelijk;

Rechtdoende ten gronde en binnen de grenzen waarin het bestreden vonnis aangevochten wordt, doet dit vonnis te niet in zover het bij verstek, wat de tegeneis van geïntimeerde betreft, werd uitgesproken;

Wijzigende : zegt voor recht dat het bestreden vonnis desbetreffende dient aangezien als op tegenspraak geveld, bevestigt het voor het overige in al zijn bestanddelen.

HOF VAN BEROEP TE LUIK

5e Kamer. — 9 Juli 1947.

Voorzitter : M. Claessens.
Raadsheren : M.M. Verreydt en Vroomen.
Subst. Procureur-Generaal : M. Kellens.
Pleiters : Mrs. Stas en Roppe.

Beroep in strafzaken. — Laattijdigheid van het beroep brengt bij overmacht geen nietigheid mede.

De verklaring, dat beroep wordt ingesteld, moet afgelegd worden op de griffie, uiterlijk tien dagen na de dag van de uitspraak, of, wanneer de griffie op die dag gesloten is, de eerstvolgende dag, dat zij open

is. Wanneer evenwel het beroep, uit oorzaak van overmacht, eerst na het verstrijken van een dezer twee vervaldagen kan ingesteld worden, heeft deze laattijdigheid niet de nietigheid van het beroep voor gevolg.

(Sv. art. 203 en wet van 22 Juli 1927, art. 7)
O. M. en Van der Mael t/ Anthoons.

Overwegende, dat aan betichte door de burgerlijke partij opgeworpen wordt dat het beroep laattijdig is;

Overwegende, dat het beroep vanwege betichte tegen het vonnis a quo wedersprakelijk geveld op 16 December 1946 meer dan tien dagen erna ingediend werd, dit is op 27 December 1946;

Overwegende, dat de verdediging beweert dat de griffie van Tongeren op 26 December, tweede kerstdag, gesloten was en zich beroept op de wet van 22 Juli 1927;

Overwegende, dat art. 7 van deze wet bepaalt dat wanneer de griffie gesloten is op de laatste dag van de beroepstermijn, de beroepakte geldig opgemaakt wordt de naaste dag waarop de griffie geopend wordt;

Overwegende dat die wetsbepalingen die van art. 203 van het Wetboek van Strafvordering afwijkt, vermits te voren het beroep vervallen dient verklaard te worden zelfs wanneer de tiende dag op een feestdag verliep, ongetwijfeld dient geïnterpreteerd te worden in die zin, dat de griffie op de laatste dag van de beroepstermijn voor een wettelijke reden gesloten is, in andere woorden omdat die laatste dag een wettelijke zon- of feestdag is;

Overwegende, dat de 26 December 1946, tweede kerstdag, laatste nuttige dag om beroep in te slaan, een Donderdag was en geen door de wet verklaarde feestdag, dat de griffie van Tongeren aldus en trouwens overeenkomstig art. 6 van het Koninklijk Besluit van 26 Januari 1931, dragende nieuw reglement der dienstrol der rechtbank van Tongeren op die datum wettelijk voor het publiek geopend was;

Overwegende, dat het niet naleven van de wettelijke voorschriften dienaangaande, die van publieke orde zijn, de nietigheid van het beroep medesleept;

Overwegende dat nochtans aangenomen wordt dat een laattijdig beroep niet nuttig zal zijn indien beroeper belet is geweest door overmacht (Braas, procéd. civile, T. 2, nr 1219 — Cass. 12 Maart 1923, Pas. 1923, 2, 233; Nancy, 10 Juli 1909, Pas. 1911, IV, 70);

Dat de omstandigheid dat de griffie in feite op datum van 26 December 1946 gesloten zou geweest zijn, een geval van overmacht zou daarstellen;

Overwegende, dat beroeper aanbiedt zulks te bewijzen; dat dit aanbod ontvankelijk is en tot waarborg der rechten van de verdediging dient ingewilligd te worden;

Om deze beweegredenen :

Het Hof, alvorens recht te doen over de ontvankelijkheid van het beroep;

Verklaart de debatten voor heropend ten einde de betichte toe te laten de overmacht die hij inroept te bewijzen.

RECHTBANK VAN KOOPHANDEL TE ANTWERPEN

3de Kamer. — 18 Maart 1947.

Referendaris : M. Beckers.

Pleiters : Mrs J. de Raedemaeker en A. Le Paige.

Mandaat.

De mandataris is gehouden tot de gewetensvolle uitvoering van het mandaat; hij is aansprakelijk voor de culpa levis in abstracto, voor de fouten, die een pater familias niet zou begaan.

Het recht op schadevergoeding van de lastgever wegens foutieve uitvoering van het mandaat is niet afhankelijk van een in morastelling; de aansprakelijkheid van de lasthebber spruit voort uit de wijze, waarop hij zijn mandaat vervuld heeft en deze is des te groter wanneer de uitvoering van het mandaat tot zijn professionele bedrijvigheid behoort. De mandataris is niet verplicht het mandaat te aanvaarden. Wanneer hij de uitvoering ervan onmogelijk acht, is hij gehouden de lastgever hiervan in kennis te stellen, daar anders zijn aansprakelijkheid nog verzwaaard wordt.

(B. W., art. 1984 e.v.)

De Man t / Antwerpse Bank van Onderpand en Disconto.

Gezien de geboekte inleidende dagvaarding van 23 Juli 1946 betekend ;

Aangezien de eis strekt tot betaling door verweerster van de som van 40.057,45 fr., zijnde de schade door aanlegger geleden door dat coupons in Franse francs betaalbaar vanaf 9 Juli 1945 door verweerster geïnkasseerd zijn geworden op 25 December 1945, hetzij na de devaluatie van de Franse frank, bankverrichting waarvan aanlegger gekrediteerd is geworden door verweerster op 15 Mei 1946;

Aangezien de eis gegrond is;

Aangezien verweerster op zich genomen had, tegen vergoeding de vreemde titels van aanlegger te beheren en namelijk een bedrag van Franse francs 75.625, zijnde de coupons van de Belgische lening van 5 % van 1934 betaalbaar in Franse francs te inkasseren;

Aangezien deze coupons betaalbaar waren vanaf 9 Juli 1945 en verweerster deze coupons slechts naar Parijs verzonden heeft naar de Crédit Commercial de France, de 21 December 1945, en aldaar toegekomen is de 26 December 1945; dit is 4 dagen voor de devaluatie van de Franse frank; dat verweerster voor het bedrag dezer coupons gecrediteerd is geworden door de Crédit Commercial de France de 19 April 1946 en verweerster het bedrag van deze coupons op het krediet van aanleggers rekening opgeschreven heeft de 15-5-1946;

Aangezien door deze laattijdige en foutieve handelwijze van verweerster de Franse francs zijn aangerekend geworden aan aanlegger a rato van 36,55 Belgische francs voor 100 Franse francs in plaats van 88,20 Belgische frank voor 100 Franse francs indien verweerster deze inkassering tijdig gedaan had;

Aangezien verweerster haar mandaat op laattijdige en foutieve wijze heeft uitgevoerd en zij bij-

Overwegende dat de eis doordien zoals hij werd ingeleid niet ontvangen kan worden;

Overwegende dat verweerders tegeneis evenmin aanhangig kan gemaakt worden daar waar de hoofdeis wegvalt;

Gelet op de voorschriften van art. 2, 30 tot 37 der wet van 15 Juni 1935 welke nageleefd geweest zijn;

Om deze beweegredenen :

De Rechtbank, dienstdoende rechtbank van koop-handel, alle verdere besluiten van de hand wijzend, verklaart de eis zoals hij werd voorgebracht niet ontvankelijk;

Laat de kosten ervan ten laste van aanlegster.

BIBLIOGRAPHIE

Dr Louis Th. MAES, *Vijf eeuwen stedelijk strafrecht.* — Bijdrage tot de rechts- en cultuurgeschiedenis der Nederlanden. — Antwerpen, De Sikkel. — Martinus Nijhoff, 's Gravenhage, 1947, XXII + 830 p.

Dit prachtig boek mag werkelijk, overeenkomstig zijn ondertitel, een « bijdrage tot de rechts- en cultuurgeschiedenis der Nederlanden » heten. Het geeft ons immers een levendig, ja zelfs een boeiend beeld van de stedelijke beschaving in onze gewesten, gedurende de vijf eeuwen die de Franse omwenteling voorafgaan.

Schrijvers verdienste is des te groter, daar hij eigenlijk voor een moeilijke taak stond. Hij stelde zich tot doel het strafrecht van Mechelen te beschrijven, en in die zin is de titel van het werk : « Vijf eeuwen stedelijk strafrecht » misschien te ruim, en daardoor enigszins misleidend. Van uit een ander standpunt gezien echter is die titel wel te rechtvaardigen. Want om het strafrecht van een bepaalde stad behoorlijk te begrijpen, moet men het kunnen plaatsen in het raam, op de achtergrond van het stedelijk strafrecht in het algemeen; en daarom moeten we vooreerst dit stedelijk strafrecht voldoende kennen. Dit was nu juist niet het geval. We misten een volledig overzicht van ons oude strafrecht, zoals we nog steeds een overzicht missen van ons oud burgerlijk recht. Die leemte moest schrijver zelf aanvullen, vooraleer hij tot zijn eigenlijk onderwerp kon komen. Hij heeft dit vraagstuk op de verstandigste wijze opgelost, door elke instelling eerst in het algemeen, daarna in het bijzonder (te Mechelen) te beschrijven. Zo krijgt zijn werk een tweezijdig karakter; tegelijkertijd synthese en analyse, pionierswerk en voltooiing, hetgeen zich b.v. al dadelijk in de bibliographie weerspiegelt.

Voor elke instelling somt namelijk de schrijver de betreffende werken op; maar die werken behandelen gewoonlijk de instelling in verschillende landen en tijden, niet te Mechelen, en niet altijd in de periode, waarin de schrijver zijn onderwerp begrenst. Beoordeelt men die bibliographie vanuit het standpunt : stadsrecht van Mechelen, dan zal men ze misschien overvloedig achten. Maar zulke beoordeling zou onrechtvaardig zijn, gelet op het hierboven vermeld feit, dat de schrijver eigenlijk verplicht is geweest, twee onderwerpen ineen te behandelen. Want van uit het ruimere standpunt van het stadsrecht in het algemeen, moeten we de schrijver integendeel dank weten, dat hij, naar aanleiding van zijn hoofddoel, zulk omvangrijk voorbereidend materiaal heeft samengebracht. Ten slotte belandt

schrijver toch altijd bij het Mechels recht, zoals het uit de archieven spreekt.

Slechts één enkele maal, dunkt ons, is schrijver te ver gegaan, door een instelling aan de hand van algemene gegevens te beschrijven, waarvan hij in de Mechelse bronnen geen spoor ontdekt heeft : nl. de godsoordelen (bl. 98-100).

Ziehier hoe het werk samengesteld is.

Na een « Korte schets van de uitwendige geschiedenis van het stedelijk strafrecht te Mechelen » (bl. 9-34), krijgen we achtereenvolgens :

Boek I : Het strafprocesrecht (beschrijving van de schepenbank, en der voor haar te volgen rechtspleging). — Historisch lijkt het ons inderdaad juist gezien, de beschrijving van het recht met die der rechtspleging te beginnen : de vormen van procederen zijn gewoonlijk ouder dan de toe te passen rechtsregels. Aangezien echter de moderne jurist meestal de rechtsregels vóór de rechtspleging plaatst, ware een kort woord vooraf, ter verdediging van de historische wijze van voorstellen misschien welkom geweest.

Boek II geeft ons een zeer volledige en sappige beschrijving van de in het oude stadsrecht voorkomende misdrijven. — Het hoofdstuk over toverij en heksenwaan (bl. 187-211) lijkt ons bijzonder kenschetssend.

Met hetzelfde talent bestudeert Boek III de verschillende straffen.

Boek IV bekroont deze studie met « Enkele algemene beginselen van het Mechels strafrecht ».

Daarop volgen omvangrijke bijlagen (bl. 497-766), die getuigen van de ernst en het geduld, waarmee de schrijver zijn bronnen nagevorst en ontgonnen heeft : lijsten van gerechtelijke Mechelse ambtenaren, statistieken van terechtingsstellingen, schoutsrekeningen, samenvatting van het oudste Mechelse correctieboek, verscheidene verordeningen, stukken betreffende een heksenproces, een ondervraging, enz.

Ten slotte een zeer uitgebreide bibliographie, waarmee schrijver — we leggen er de nadruk op — de taak vergemakkelijkt van al wie zich voor ons oude recht in het algemeen interesseert.

Slechts een twistzieke lezer zou in dit lijvig boek enkele onbeduidende onnauwkeurigheden willen aanstippen. We volstaan met te wijzen op het gemis aan bepaling van sommige vaktermen, zoals filiatie (inzake bevoegdheid, bl. 80), vrede-eiser (blz. 87), voetbal (bl. 89), commoenge (bl. 327). Schrijver noemt de talio een wrede instelling (bl. 278) : t. o. van onze moderne zeden ongetwijfeld, maar vergeleken met de oorspronkelijk geldende, haast onbegrensde vete, lijkt ons integendeel de talio een belangrijke beperking der weerwraak, ja een eerste stap naar de beschaving toe. Verder maakt schrijver geen scherp onderscheid tussen boete, vetegeld en schadevergoeding; hij wijst op de « ontwikkeling » van het publiekrechtelijk karakter der boete; maar is dit publiekrechtelijk karakter (betaling aan het centraal gezag) niet juist en altijd het kenmerk der boete, daar waar vetegeld en schadevergoeding aan het slachtoffer betaald worden? De indeling der misdrijven (bl. 171) vertoont geen logische eenheid.

Het aanstippen van dergelijke details laat de hoge waarde van het geheel slechts beter uitkomen. Het ontzaglijke materiaal, de nauwgezetheid, waarmee het verwerkt is, de grondige kennis der wereldliteratuur, het eerste-hands bronnenwerk, het gevoel van voleinding en van betrouwbaarheid, dat uit zulke arbeid spreekt — dit alles stempelt Dr Maes' boek tot een der belangrijkste werken der Nederlandse rechtswetenschap.

René DEKKERS.

Prof. Dr. P. BELLEFROID: **Beschouwingen over Rechtsbeginselen**, Antwerpen, Uitgeverij Standaard-Boekhandel, Utrecht, Uitgeverij W. de Haan, N.V., 1946, p. 14 (Mededeelingen van de Koninklijke Vlaamsche Academie voor Wetenschappen, Letteren en Schoone Kunsten van België.)

Voor Prof. Bellefroid zijn rechtsbeginselen «zeer algemene normen, die bij inductie uit het stellige recht te voorschijn worden gebracht en in de rechtswetenschap niet tot nog algemenere worden herleid. Zij vormen als het ware de zuilen der rechtsorde, immers de grondnormen van welke uit logisch oogpunt de menigvuldige stellige rechtsregels afhangen.» (p. 5) Als voorbeelden van thans geldende rechtsbeginselen somt hij o.m. op: de scheiding der staatsmachten; alle machten gaan uit van het volk; publiek recht is publieke plicht; alle burgers zijn gelijk voor de wet; ieder wordt geacht het recht te kennen; de wet heeft geen terugwerkende kracht; geen straf zonder schuld; geen feit is strafbaar zonder voorafgaande strafbepaling; het kind is eerbied en ontzag aan zijn ouders verschuldigd; overeenkomsten moeten worden nagekomen; overeenkomsten moeten te goeder trouw worden uitgevoerd; zonder belang geen rechtsvordering, enz.

Deze rechtsbeginselen zijn volgens Bellefroid geen vooropgestelde dogma's, waarvan de evidentie zich aan de praktische rede zoude opdringen. Integendeel zij zijn de neerslag van het recht, dat in een bepaalde gemeenschap geldt. Want de stellige rechtsregel wordt niet door zuiver logische deductie uit het beginsel afgeleid, doch het beginsel door inductie uit de stellige rechtsregel opgespoord.

Het is de taak van de rechtswetenschap de rechtsbeginselen uit het stellige recht op te delven. Dit mag echter niet aldus worden verstaan, alsof het rechtsbeginsel een loutere schepping der juristen zou zijn. Dit is niet het geval. Want het beginsel is reeds in kiem aanwezig in de rechtsregel, waaruit het door weglating van bijkomstigheden wordt geabstraheerd.

De rechtsbeginselen zijn gekenmerkt door hun betrekkelijkheid. Eensdeels wordt hun werking doorgaans door tal van geschreven of ongeschreven uitzonderingen en afwijkingen verzwakt, anderdeels zijn zij aan verandering onderhevig, daar zij steeds gehaald worden uit het stellige recht van een bepaald land en een bepaalde tijd. Maar niettegenstaande deze betrekkelijkheid en veranderlijkheid vervullen de rechtsbeginselen in het rechtsleven belangrijke functies: zij vormen de grondslag van het rechtssysteem; zij zijn bovendien hulpmiddel om de wet uit te leggen en het meest voorkomend hulpmiddel om bij wijze van analogie in haar leemten te voorzien.

Deze opvatting van Prof. Bellefroid over rechtsbeginselen en de daaraan gewijde beschouwingen worden niet door alle juristen gedeeld. De oud-hoogleraar te Nijmegen, die in zijn «Inleiding tot de Rechtswetenschap in Nederland» (nr 17) dit vraagstuk reeds vroeger behandelde, wijst overigens zelf op de afwijkende meningen van collega's, o.m. en in het bijzonder van wijlen Prof. Mr. P. Scholten (p. 5 en 8). Scholten heeft aan de aard en de betekenis der «rechtsbeginselen» boeiende bladzijden gewijd in het Algemeen Deel van Asser's Handleiding tot de beoefening van het Nederlandsch Recht (1934, 2e Uitg.) en in zijn mededeling over «Rechtsbeginselen» aan de Koninklijke Akademie van Wetenschappen. (1935).

Een vergelijking van de beschouwingen van Bellefroid en Scholten is zeer leerrijk. Vele vragen stellen zich dan, die echter in een korte boekaanondiging als in dit blad gebruikelijk, niet kunnen behandeld worden.

B.

Dr M.S.A. DOP: **Alimentatieplicht tussen echtgenoten.** — Arnhem, 1947. 109 blz. Prijs: Fl. 2,50.

S. Gouda Quint en D. Brouwer en zoon, uitgevers te Arnhem, publiceerden in 1947 een proefschrift, dat opgesteld is door Mej. Dr M. S. A. Dop en waarvoor Prof. Mr Ch. J. J. M. Petit als promotor was opgetreden. De dissertatie behandelt de alimentatieplicht tussen echtgenoten.

In de inleiding verstrekt de schrijfster enkele algemene beschouwingen betreffende de rechten en verplichtingen van man en vrouw afzonderlijk, alsmede betreffende de wederkerige rechten en verplichtingen der echtgenoten. Deze laatste maken speciaal het voorwerp der dissertatie uit.

Op bijzondere manier wordt de aandacht gevestigd op de vereenvoudigde executieregeling, die in België ingevoerd is bij de wet van 20 Juli 1932. De opname van een dergelijke regeling in Nederland wordt door de schrijfster zeer gewenst om onverkwikkelijke en langdurige proceduren te vermijden.

Hoofdstuk I behandelt de onderhoudsplicht in het algemeen. Op vrij uitvoerige manier (pp. 20-63) vat het proefschrift al de vraagstukken samen, die door de onderhoudsplicht in het algemeen gesteld worden. Originele beschouwingen of nieuwe gezichtspunten treffen we hierbij niet aan.

De verplichting tot onderhoud tussen samenwonende echtgenoten wordt zeer beknopt (pp. 64-67) in hoofdstuk II bestudeerd. Zij omvat de wederkerige verplichting van getrouwheid, hulp en bijstand en de gehoudenheden van de man zijn vrouw al hetgeen nodig is volgens zijn staat en zijn vermogen te verschaffen.

In hoofdstuk III (pp. 69-71) komt de onderhoudsplicht tussen feitelijk gescheiden levende echtgenoten aan de beurt. Ook in deze omstandigheid wordt de alimentatievordering der vrouw toelaatbaar geacht, wanneer de vrouw op goede gronden de samenleving met haar echtgenoot heeft verbroken.

Tijdens het geding tot echtscheiding of scheiding van tafel en bed is de verplichting tot onderhoud onderworpen aan bijzondere regelen. Deze laatste maken het voorwerp uit van hoofdstuk IV. De wetsregeling heeft de bescherming der vrouw ten doel, zowel wanneer zij als eiseres optreedt, als wanneer zij gedaagde is.

Wanneer de President der Rechtbank gronden daartoe aanwezig acht, kan hij, hetzij na gedaan verzoek, hetzij ambtshalve, in het proces-verbaal van verschijning de som bepalen, welke de man voorlopig zal hebben uit te keren tot onderhoud van de vrouw. Behoeftigheid is voor de toekenning geen vereiste.

Hoofdstuk V behandelt ten slotte het onderhoud na echtscheiding of scheiding van tafel en bed. De wederzijdse verplichting der echtgenoten om elkaar te onderhouden kan vervangen worden door de verplichting voor degene, tegen wie de scheiding is uitgesproken, om de andere echtgenoot te onderhouden.

Een bepaald recht wordt aan de eiser niet verleend: de rechter is geheel vrij naar bevind van zaken al dan niet een uitkering toe te leggen en zulks op voorwaarde dat de echtgenoot, die daartoe een vordering indient, geen genoegzame inkomsten tot zijn levensonderhoud mocht hebben.

Wijziging der hierboven bedoelde uitkering is mogelijk, wanneer de financiële omstandigheden der partijen veranderen. Zo zal de tot onderhoud van zijn vrouw verplichte man, indien hij hertrouwt, wijziging mogen vragen op grond van toenemen zijner lasten. De doctrine aanvaardt zulks algemeen.

Wordt het inkomen groter, dan kan vermeerdering van het bedrag door de gerechtigde gevraagd worden.

Intrekking van de uitkering is mogelijk, wanneer de gerechtede zich aan wangedrag, hetzij op financieel gebied, hetzij op moreel gebied, mocht schuldig hebben gemaakt.

Bij hertrouwen houdt volgens de jurisprudentie de uitkering alleen op, wanneer de behoefte verdwenen is. Een beding van verval der uitkering bij hertrouwen is in strijd met de goede zeden, daar dit de echtgenoot die de uitkering ontving van een nieuw huwelijk zou kunnen afhouden.

Of de rechter een uitkering mag toeleggen, wanneer beide partijen schuld hebben aan het mislukken van het huwelijk, wordt door de leer van de Hoge Raad in bevestigende zin beantwoord: de rechter is geheel vrij om na afweging van beider schuld aan een van beiden een uitkering toe te kennen.

De schrijfster besluit haar boekje met enkele « desiderata de jure constituendo » en ze maakt daarbij een onderscheid tussen materieelrechtelijke verbeteringen en processuele verbeteringen. Hierbij wordt vooral beklemtoond dat onwilligheid onder alimentatieplichtigen moet geweerd worden.

Kenmerkend is dat de schrijfster veel rechtspraak in haar dissertatie verwerkt heeft. Hieruit volgt onmiddellijk dat de praktijk er gaarne gebruik zal van maken. Wie een moeilijkheid in verband met de alimentatieplicht tussen echtgenoten moet onderzoeken, vindt in het proefschrift stellig de vereiste richtlijnen.

Originele ontledingen of nieuwe wetenschappelijke gezichtspunten verstrekt de besproken dissertatie ons niet. Zij is enkel de samenbrenging onder één titel van een aantal rechtsvraagstukken, die in verschillende handboeken even uitvoerig en even grondig besproken en onderzocht zijn geworden.

De Belgische jurist zal uit de vorenstaande samenvatting reeds onthouden hebben, dat de alimentatieplicht tussen echtgenoten in Nederland haast aan hetzelfde statuut onderworpen is als in België. Alleen voor het onderhoud na echtscheiding of scheiding van tafel en bed gelden zeer verschillende beginselen.

Raymond JACOBS.

BALIELEVEN

RAAD DER ORDE DER BALIE VAN BRUGGE VOOR HET RECHTERLIJK JAAR 1947-1948

De Tuchtraad der Balie van Brugge werd voor het jaar 1947-1948 als volgt samengesteld:

Stafhouder: Mr Kempynck Aug.

Leden: Mrs Van Hoestenbergh Victor, Fraeys de Veubeke Ludovic, Van der Meersch Louis, Berneet Jan, Schramme Jozef, Ancot Robert, Kesteloot Fernand, Sabbe Victor.

Vlaamsche Juristen

Abonneert U op het
RECHTSKUNDIG WEEKBLAD

MEDEDELINGEN

HET BEGIN VAN HET NIEUWE RECHTERLIJK JAAR

Zoals gebruikelijk werd op 15 September jl. met de gewone plechtigheden in alle rechtbanken en Hoven van het land het nieuwe rechterlijk jaar heropend.

Bij het Hof van Verbreking hield de Procureur-Generaal Cornil in het Nederlands de Mercuriale, waarvan de tekst in het R.W. zal verschijnen.

De redevoering van Procureur-Generaal Bekaert, uitgesproken voor het Hof van Beroep te Gent, is in dit nummer van het blad opgenomen.

Bij het Hof van Beroep te Brussel werd door Advocaat-Generaal baron Verhaegen de openingsrede gehouden. Hij handelde over de volmachtswet van 1934 en haar toepassingen.

DE UNIFICATIE VAN HET BELGISCH EN NEDERLANDS RECHT

De Belgische Minister van Justitie, Mr. P. Struye, heeft op 16 en 17 September jl. een bezoek aan Nederland gebracht en met zijn Nederlandse collega, Mr. J. H. van Marseveen, besprekingen gevoerd.

Minister Struye verklaarde aan journalisten, dat hij met Minister van Marseveen van gedachten gewisseld had over de unificatie van het Belgisch en Nederlands recht. Er werd onderzocht in hoever en op welke gebieden de eenmaking tussen het Belgisch en Nederlands recht mogelijk is.

Minister Struye kondigde verder aan, dat hij het voornemen koestert een commissie van deskundigen samen te stellen, met als taak het onderzoek van de mogelijkheden van deze zeer gewenste unificatie.

HET BEROEP TEGEN BESLISSINGEN VAN DE TUCHTRADEN

Wij lezen in het dagblad de Standaard van 11 September j.l. volgende beschouwingen:

« Mr Struye heeft een wetsvoorstel neergelegd, bepalend dat de advocaat die beroep aantekent tegen de beslissing van de tuchtraad, voor een nieuwe jurisdictie zal verschijnen, voorgezeten door de eerste voorzitter van het Hof van Beroep, bijgestaan door twee advocaten, resp. aangesteld door de balie van het Hof van Beroep, en door de balie waarbij de advocaat in kwestie ingeschreven is.

Deze bepaling lijkt ons voor critiek vatbaar. Een praktisch voorbeeld zal dit aantonen. Een Brussels advocaat die in beroep gaat, verschijnt dus voor de eerste president en voor twee confraters behorende tot zijn balie: een van de balie van het Hof van Beroep en een van de balie waartoe hij zelf behoort. Maar een Antwerps advocaat verschijnt — hoewel de balie van Antwerpen even belangrijk is als die van Brussel — voor een confrater van Brussel en een van Antwerpen. Dit valt dus in zijn nadeel uit, te meer daar de presidenterende magistraat een Brusselaar is, dus niet zo goed op de hoogte van de toestand van de betrokken advocaat in de balie, van zijn naam, zijn antecedenten en van de speciale sfeer die elke zaak eigen is. En dan moet de President die evengoed een Waal kan zijn, nog Nederlands kennen, zoniet moet hij een president van een Kamer van Eerste Aanleg aanduiden, d.w.z. een rechter die hij zelf kiest.

Daarbij komt nog dat de taak der advocaten die samen met de Eerste President zetelen, tamelijk moeilijk is. Ze worden gekozen buiten de tuchtraad om en moeten dus eventueel de beslissing van hun confraters herzien. Een dergelijk rechtscollege, samengesteld uit één magistraat en twee advocaten, zal dus het besluit moeten verbreken van een college dat te Brussel of te Antwerpen vijftien leden telt.

Men krijgt de indruk dat door deze wet, de Brusselse balie een soort van monopolium bezit, en over een rechtscollege beschikt, waardoor ze (althans door toedoen van één van haar leden) rechtsmacht verkrijgt over de balies van Antwerpen, Brabant en Henegouwen.

Het is vreemd dat de advocaten der andere balies niet geprotesteerd hebben tegen een wetsontwerp waardoor in hun nadeel, de gelijkheid wordt aangetast, die een der essentiële karaktertrekken is van de balie. Het lidmaatschap van een advocatenorde van het Hof van Beroep, betekent eenvoudig dat men advocaat is in een stad waar een Hof van Beroep bestaat, maar geeft geen verdere waarborgen in zake bekwaamheid of integriteit. Er is echter nog meer. Indien de balie waartoe de advocaat behoort, minder dan 50 leden telt, worden de twee confraters die de President bijstaan, uit de balie van het Hof van Beroep gekozen. Dit betekent, dat de Vlaamse advocaten van Tongeren en Hasselt in beroep altijd zullen afhangen van twee advocaten uit Luik. Zullen er onder hen gevonden worden die bij machte zijn de debatten in het Nederlands te volgen? En hoe zou de balie van Luik, die uitsluitend Frans is, leden kunnen afvaardigen die de geestesgesteldheid van een Limburgse balie begrijpen? Bizarde als het conflicten van een speciaal soort betreft? En vergeten we niet dat de advocaten van Leuven, Mechelen en Turnhout zullen moeten verschijnen voor twee advocaten van Brussel.

Het is duidelijk dat deze wet de Vlaamse balie ten eerste benadeelt. Men vraagt zich trouwens af waarom een advocaat uit Mechelen of Hasselt niet waardig zou zijn, naast de Eerste President van het Hof te zetelen!

Deze wet wordt zo onschuldig voorgesteld dat niemand er de schaduwzijden van ziet, maar ze kan een oorzaak worden van nieuwe Vlaamse klachten en we hopen dat het volstaat de aandacht van de minister hierop te vestigen opdat hij zijn ontwerp in die zin zou wijzigen.

In de toelichting lezen we dat de Procureur-Generaal het recht behoudt om beroep in te stellen. Zou de wettekst niet in duidelijke bewoordingen moeten zeggen of de Procureur-Generaal ja dan neen ter zitting verschijnt? De betekenis van deze tekst kan aanleiding geven tot betwisting. »

VOORSTEL TOT VOORBEREIDING EN UITGAVE VAN EEN HISTORISCH WOORDENBOEK DER NEDERLANDSE RECHTSTAAL

In het R. W. (1947, 1181) werd onlangs gewezen op de mededeling, die door Prof. F. L. Ganshof gedaan werd in de vergadering van de Koninklijke Vlaamse Academie voor Wetenschappen, Letteren en Schone Kunsten van België, op 19 April 1941, betreffende een voorstel tot voorbereiding en uitgave van een historisch woordenboek der Nederlandse rechtstaal. Een aantal uittreksels uit deze mededeling alsmede uit een gelijk-tijdig aan de Academie voorgelegd verslag, door Prof. Mr. E. I. Strubbe opgesteld, werden toen geciteerd.

Wij vernemen thans, dat als conclusie op dit voorstel van Prof. Ganshof de Academie aan Prof. Strubbe de opdracht verstrekke een aanvang met de voorbereiding

en de uitgave van het ontworpen woordenboek te maken. Prof. Strubbe heeft de hem opgedragen taak beëindigd doch nu blijkt de Academie niet over de geldmiddelen, nodig voor de publicatie van het werk, te beschikken. In afwachting van betere tijden werd door de Academie voorgesteld het manuscript van het woordenboek op het archief van de Academie te bewaren, waarop door de Gentse hoogleraar niet werd ingegaan.

Het is onbegrijpelijk, dat een wetenschappelijk werk van deze belangrijkheid alleen wegens het ontbreken van het vereiste geld niet kan uitgegeven worden. Zou het niet betamen, dat de staat, die momenteel, praktisch alleen om bij de massa in het gevele te komen, ontzaglijke uitgaven doet, ook eens zou denken aan de eveneens aan hem toevertrouwde geestelijke belangen? En, indien de staat verder in gebreke wenst te blijven, zouden dan de Universitaire Stichting en het Nationaal Fonds voor Wetenschappelijk Onderzoek niet kunnen zorgen voor de verwezenlijking van het waardevolle initiatief der Gentse professoren?

L. Th. M.

RECHTSHISTORISCH NIEUWS

Prof. Mr. E. M. Meyers uit Leiden zal eerlang tot doctor honoris causa der Parijse universiteit worden benoemd. Ter gelegenheid hiervan zal hem door de Société d'Histoire du droit des pays flamands, picards et wallons, het erelidmaatschap worden aangeboden.

Prof. Dr. J. Gessler uit Leuven, die zich op het gebied der folklore en der rechtsgeschiedenis verdienstelijk maakte, zal in de maand Januari van het volgend jaar ter gelegenheid van zijn zeventigste verjaardag gehuldigd worden. Door zijn oud-studenten en door vrienden uit binnen- en buitenland zal hem alsdan een feestalbum worden aangeboden.

Prof. R. Monier, vroeger hoogleraar aan de universiteit te Rijsel en thans aan de Parijse Sorbonne heeft over het recht en de rechtsinstellingen van het graafschap Vlaanderen belangrijke werken, zoals o.m. *Les institutions judiciaires de Flandre des origines à la rédaction des coutumes* en *Les institutions centrales du comté de Flandre* gepubliceerd. Van hem zal binnenkort een nieuw werk verschijnen, handelend over de financiële instellingen van het graafschap Vlaanderen tot in 1384.

Vanwege Prof. Dr. H. Fehr, uit Bern, de Duits schrijvende Zwitserse rechtshistoricus, ontvingen wij de verheugende mededeling, dat Prof. Heinrich Mitteis uit Berlijn, alles in het werk stelt om het beroemde Zeitschrift der Savignystiftung für Rechtsgeschichte opnieuw te laten verschijnen. Dit tijdschrift met zijn drie afdelingen Romeins, Kanoniek en Germaans recht werd de laatste jaren uitgegeven door P. Koschacher, A. Kreller, K. A. Eckhardt, E. Heymann, H. Planitz, H. E. Feine, J. Heckel en H. Nottarp.

L. Th. M.

BESTRAFFING DER IDEALISTISCHE WAPENDRAGERS

Op de jaarvergadering der Nederlandse Juristenvereniging, die op 27 en 28 Juni j.l. te 's-Gravenhage werd gehouden (R. W. 1947, 1341), hield de voorzitter, Mr. Th. R. J. Wyers, een openingsrede over de politieke delinquenten, inzonderheid over de misleide jongens, die

uit idealisme de wapens hebben opgenomen. Prof. Mr. Van Oven, verslag uitbrengend over deze jaarvergadering (N. J. B. 1947, 430), aarzelt niet deze toespraak als «het beste en wijste, dat over dit beklemmend probleem werd uitgesproken of geschreven» te noemen.

Thans lezen wij in het Nederlands Juristenblad van 6 September (1947, 489) een opmerkenswaardig stuk over hetzelfde onderwerp van Mr. C. M. O. van Nispen tot Sevenaer, dat wij hier ten behoeve van onze lezers volgen, omdat dit probleem, zij het enigszins anders, ook in ons land om een dringende oplossing vraagt.

De redactie van het Nederlands Juristenblad vermeldt in een onderschrift, dat het desideratum haar onvoorwaardelijke instemming heeft, maar dat het in de uitvoerbaarheid nader onderzoek zou eisen.

«Wie de openingsrede, aldus Mr. Van Nispen tot Sevenaer, van de voorzitter der Juristenvereniging heeft aangehoord, of wie haar heeft gelezen, zal grote waardering koesteren voor de wijze, waarop het probleem van de politieke delinquenten, in het bijzonder dat der jeugdige idealisten, door Mr. Wyers werd gesteld en voor de aanbevolen wijze van oplossing. Inderdaad, er valt niet aan te ontkomen; zij, die aan de zijde van de vijand de overwinning der geallieerden hielpen tegenhouden, in het bijzonder dan zij, die op eigen vaderlandse bodem met de wapenen in de hand, de verlossing van het eigen volk van de wrede tyrannie mede hebben gepoogd te beletten, zij mogen, hoe weinig subjectief schuldig ook, niet ongestraft blijven. Van de andere kant, het is zo waar: «onder die jeugdige idealisten zijn er velen, waaraan, zodra zij werkelijk tot beter inzicht zijn gekomen, de samenleving meer zal hebben dan aan de onverschilligen, die niets deden en daarom geen kwaad bedreven. Zij gaven blijk iets over te hebben voor een ideaal.»

De voorgestelde oplossing nu, nl. die van voorwaardelijke invrijheidstelling, nadat b.v. een derde deel van de werkelijke straftijd is ondergaan, beantwoordt die aan de probleemstelling? Ik waag het te betwijfelen. De idealistische gezindheid heeft toch al een aardige duw gekregen ten gevolge van de bittere ontgoocheling een door en door verkeerde zaak te hebben gediend. Aan een nieuwe proef wordt zij blootgesteld in de kampen. Het lijkt volslagen uitgesloten, dat de jonge kerels, waarvan nu nog iets goeds te maken moet zijn, nog na b.v. vier of vijf jaren kampleven dezelfde gunstige mogelijkheden te goede zullen dienen als thans het geval schijnt te zijn.

Indien men iets wil bereiken bij deze jongens, dan zal men ze o.i. op veel kortere termijn moeten vrijlaten. Maar die vrijlating zal natuurlijk voorwaardelijk moeten zijn en die voorwaardelijkheid zal niet louter negatief mogen wezen. Men zal moeten appelleren aan de goede geestesgesteldheden van de delinquenten en aan de behoefte, die zij, indien hun berouw oprecht is, hebben om voor hun grote misdragingen te boeten. Hun moet de gelegenheid worden geboden om, zoals zij zich eens aan de verkeerde zaak hebben gegeven, zich thans aan de goede, de vaderlandse, op een heel bijzondere wijze te wijden. Straf moge bevrijding betekenen, meer dan de straf betekent de door inspanning gedragen boete bevrijding van een verleden, dat ook deze misleiden moet drukken. Dat er hier en in de overzeese gebiedsdelen waartoe gelegenheid bestaat, daarover kan geen twijfel bestaan.»

HET INDISCH TIJDSCHRIFT VAN HET RECHT

Onlangs is de eerste aflevering van het Indisch Tijdschrift voor het Recht, dat sinds het uitbreken van de

oorlog niet meer verscheen, opnieuw van de pers gekomen. Wie zich rekenschap geeft, aldus het Nederlands Juristenblad (1947, 448) van de reusachtige moeilijkheden, waaronder onze Indische vakgenoten werken, zal bewondering voelen voor hun voornemen het blad weder als van ouds maandelijks te doen verschijnen.

TIJDSCHRIFTEN

NEDERLANDSCH JURISTENBLAD, afl. 30, 13 Sept. 1947. — Prof. Mr. J. C. Van Oven, Echtscheiding (slot). — Opmerkingen en Mededelingen: Het rapport in zake echtscheiding van de Commissie-De Jongh. — Mr. K. Van Rijkevorsel, De Bezettingsmaatregelen. — Mr. I. Groenendaal, De strafrechterlijke verantwoordelijkheid bij prijsovertrekkingen. — Mr. W. R. Emmen Riedel, Langs elkaar heen werken. — Een Frans vertaling van het Oostenrijkse A.B.G.B. — Boekaankondigingen. — Tijdschriften. — Berichten.

ADVOCATENBLAD, nr 7; 15 September 1947. — Prof. Jhr. Dr. J. J. von Schmid, Het recht van verzet in den loop der eeuwen. — Mr. J. G. Steneker, Bij onze confrères in Luik. — Algemene vergadering van het Verbond der Belgische Advocaten. — Mr. H. J. M. Gerling, Ambtenaar voor de prijsbeheersing. — Mr. H. van Krimpen, Het proces te Neurenberg. — Rechtbedeling in Indië. — Mededelingen van het bestuur: Zuivering; Rechtsherstel onroerende goederen; Een nieuw Burgerlijk Wetboek. — Mededelingen van het bureau: politieke verdachten; Rechtsherstel onroerende goederen.

WEEKBLAD VOOR PRIVAATRECHT NOTARIS-AMBT EN REGISTRATIE, nr 3999; 13 Sept. 1947. — Mr. P. W. Van der Ploeg, Levering van onroerend goed. — Mr. Th. A. Versteeg, Onbetwistbaar, maar niet bevredigend. — Boekaankondiging. — Tijdschriften. — Rechtsvraag. — Berichten en Mededelingen. — Broederschap der Candidaat-Notarissen. — Benoemingen, Overlijden, enz.

Vlaamsche Juristen,

abonneert U

op het

“Rechtskundig Weekblad”